Digitized in 2006
by
Thrinaina Informatics Ltd, Secunderabad, A.P., India.
(http://www.thrinaina.com)

From the original owned by
Sundarayya Vignana Kendram
and its partner Institutions

as part of the
British Library Endangered Archives Programme
supported by the
Lisbet Rausing Charitable Fund

Except for individual research purpose
any reproduction should be made with
written permission from the

Sundarayya Vignana Kendram,
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampally, Hyderabad - 500 044
Andhra Pradesh, India

COPYRIGHT STATEMENT

The copyright laws of the United States (Title 17, United States Code) and of India (Copyright Act of 1957) govern the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material including foreign works under certain conditions. In addition, the United States extends protection to foreign works by means of various international conventions, bilateral agreements, and proclamations.

Under certain conditions specified in the laws, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that photocopy or reproduction is not to be used for any purpose other than private study, scholarship, or research. If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

These institutions reserve the right to refuse to accept a copy order if, in their judgment, fulfillment of the order would involve violation of the copyright laws of the United States or India.

సూర్యనారాయణ, అత్తిలి

సర్వమతసమ్మతమైనమతము

రాజమహేంద్రవరము, 1907

Record no. 356

Sūryanārāyaṇa, Attili

Sarvamatasammata mainamatamu

Rājamahēndravaramu, 1907

Record no. 356

SUNDARAYYA VIGNANA KENDRAM
1-8-1/B/25/A, Bagh Lingampalli
Hyderabad – 500 044, Andhra Pradesh, India

Bibliographic Record Target

సూర్యనారాయణ, అత్తిలి.

సర్వమతసమ్మత మైనమతము / ఇది శివనాదశాస్త్రి గారి యాధిపత్యముక్రింద కాకినాడలో జరిగిన తృతీయాంధ్రాస్తికసభయందు అత్తిలి సూర్యనారాయణచే చదువఁబడిన యుపన్యాసము ; మనోరమ పత్రిక నుండి పునర్ముద్రితము.- రాజమహేంద్రవరము : చింతామణీముద్రాక్షరశాల, 1907.

24, 20 p. ;20 cm.

Record no. 356

Sūryanārāyaṇa, Attili.

Sarvamatasammata mainamatamu / idi Śivanādaśāstri gāri yādhipatyamukrinda kākinādạlō jarigina tṛtīyāndhrāstikasabhayandu Attili Sūryanārāyaṇacē caduvaṁbaḍina yupanyāsamu ; Manōrama patrika nuṇḍi punarmudritamu.- Rājamahēndravaramu : Cintāmaṇīmudrākṣaraśāla, 1907.

24, 20 p. ;20 cm.

Record no. 356

35 mm microfilm
Image placement: IA (IIA) IB IIB   Date filming began:

487

సర్వమతసమ్మతమైనమతము.

ఇది

శ్రీపండిత శివనాథశాస్త్రి యం. ఏ. గారి యాధిపత్యముక్రింద

కాకినాడలో జరగిన తృతీయాంధ్రాస్తికసభయందు

అత్తిలి- సూర్యనారాయణచే

చదువఁబడిన యుపన్యాసము.

('మనోరమ' పత్రికనుండి పునర్ముద్రితము.)

రాజమహేంద్రవరము :

యస్. గున్నేశ్వరరావుబ్రదర్సువారి

శ్రీ చింతామణీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడినది.

1907.

—

దీనివెల 2 అణాలు.

సర్వమతసమ్మతమైనమతము.

ఉ. ప్రన్నఁదనంబు మీఱ మధుపంబు లెటుల్ విరిదేనెఁ గ్రోలు నా
తెన్నన 'సత్యమేవ జయతే' యనుసూక్తిని నమ్మి సత్యమెం
దున్నను దాఁ గ్రహించును గుణోత్తరుఁ; డన్యులబుద్ధి రోసి తాఁ
జన్న తెఱంగె శ్రేష్ఠమను స్వార్థపరుం డగుమూర్ఖుఁ డెప్పుడున్.

ఈలోకములో సర్వమతములవారును దురభిమానము కూడదనియు, దురభిమానమును విడువనంతకాలము ఎంతటిగుణవంతుఁ డయినను ఎంతటిపండితుఁ డయినను అజ్ఞానియే యనియు, మోక్షార్హుఁడు కానేరఁ డనియు, నైకకంఠ్యముగాఁ జెప్పుచున్నను, సర్వసామాన్యముగా జనులు దాని దృఢబంధమునుండి విడివడుట కష్టసాధ్య మగుటచే, నెక్కడనో యొకరిద్దఱుతక్క తక్కినవా రందఱును ప్రస్తుతము దురభిమానమునకు దాస్యము సలుపువారుగనే యున్నారు. ఇందుమూలమున మతవిషయకము లయిన కొన్నిసిద్ధాంతములలో నిది సత్య మిది యసత్య మని నిర్ణయించుకొనుట చాలమంది జనులకు దుస్సాధ్యముగా నున్నది. అద్వైతులు తమసిద్ధాంతమే సత్యమనియు, ద్వైతులు తమమతమే యమోఘ మనియు, విశిష్టాద్వైతులు తమవాదమే నిజ మనియు, మహమ్మదీయులు తమభావనలే పరిశుద్ధము లనియు, క్రైస్తవులు తమతలంపులే తథ్యము లనియు, బౌద్ధులు తమయూహలే యుత్కృష్టము లనియుఁ జెప్పుచుండుటచేత దేనినిగాని యథ మిథ్యమ్మని నిశ్చయించుటకు సాధారణముగాజనులకు వలనుపడనందునఁ దమగురువులు బోధించ ననియో, తమబంధుమిత్రాదులు నమ్ముచున్నారనియో, తమదేశజను లవలంబించుచున్నారనియో, లేక తమశత్రువులు తెగడుచున్నా రనియో, ఒకవిధ మయినదురభిమానమువాని యేసిద్ధాంతము నయినను వెఱ్ఱిగా నమ్ముటయు, తాను పూనినమతమే తక్కినమతముల తలఁ దన్నునని విశ్వసించుటయు, అన్యమతములయందు సహన మావంతయు లేకుండుటయు, తటస్థించుచున్నది. ఇదిగాక, పరులు తమతమమతములలో, నితరులను గలుపుకొనవలెననుసభిలాషతో నుపదేశించునపుడుపయోగించెడు తీయనిమాటలను, చక్కని సాదృశ్యములను, విని మోసపోయి, సత్యాసత్యములను బరీక్షించుటయందు మానవునకుఁ గలయమూల్యస్వాతంత్ర్యమును గోలుపోయి యెందఱెందఱో ప్రత్యక్షముగా బానిసతనమున మునిఁగి యుండియుఁ దమదుస్థితిని దామె యెఱుంగ నేరక మీఁదమిక్కిలి

విషద్రావకములో జీవించుచున్న పురుగువలెఁ దా మున్నదే మహోత్తర మయినదశ యని యుప్పొంగుట మనము కన్నులారఁ గనుచున్నాము. ఇట్టిస్థితిలో నున్నవారికి సత్యాసత్యపరిజ్ఞానమునం దభిలాష కలిగించుట యెంతయు దుర్ఘటమయినపని. బాహ్యవేషమునే యధికముగాఁ జూచి యంతరంగశుద్ధిని అంతగా పరిగణింపని యీకాలములో వేషధారులు పలువురు బయలువెడలి తామే పండితుల మనియుఁ దామే సర్వజ్ఞులమనియుఁ జెప్పి నమ్మిక పుట్టించి, "మనహిందూమతమే మంచిది. క్రైస్తవమతమే మంచిది" యని తమతమమతమే శ్రేష్ఠమైనదని చెప్పుచు నెట్టెటో పామరజనాదరణము వడయఁ జూచి కేవలశ్రేయఃకాములయి దేశాభిమాన మనుసాకునఁ దమదేశాచారములే, తమ మతమే, లెస్సయని వాక్రుచ్చుచు జనులను గాఢాంధకారములోఁ ద్రోయుట కనేకము లయినయవకాశములు కలుగుటకు సందేహము లేదు. ఇట్టినాయకులచే నడపఁబడుజనులు గ్రుడ్డివారిచే నడపఁబడు గ్రుడ్డివారివలెనే కష్టములపాలు కాకమానరు. అజ్ఞానములో మునిఁగినవా రజ్ఞానులకు నాయకు లయినప్పు డెట్టివిపత్తు లయినను ఘటిల్లవచ్చును. అజ్ఞానమధ్యమునఁ బ్రవర్తించువారయి తామే బుద్ధిమంతులమనియు సకలజ్ఞులమనియు విఱ్ఱవీగు నవివేకులు అంధులచే నడపఁబడు నంధులవలె దుర్గతులపాలయి యనర్థములచేఁ బీడింపఁబడువారయి సంచరించుచున్నారని ముండకోపనిషత్తులోని యీక్రింది వాక్యము చక్కఁగా బోధించుచున్నది.

అవిద్యాయా మన్తరే వర్తమానాస్స్వయంధీరాః పండితంమన్యమానాః
జంఘన్యమానాః పరియన్తి మూఢా అంధేనైవ నీయమానా యథాంధాః

ఈప్రపంచములోనిమతము లన్నియు నొక పెద్దబజారులోని దుకాణములవలె నున్నవి. నాలుగంగడు లున్నప్పు డేవస్తువునయినను మనము కొనఁబోయినపక్షమున "మాదుకాణమునకు రండు. మాదుకాణమునకు రండు. మావద్దనున్న వస్తువే మంచిది. మేమే తక్కువధర కిత్తుము." అని వారు చెప్పువిధముననే, సత్యమతాన్వేషణము నెవ్వఁ డయినను జేయఁదలంచినపక్షమున, "మామతమే మంచిది. మామతమే యవలంబింపుము. మేమే మోక్షమునకు సులభమయిన మార్గమును జెప్పెదము." అని హిందూమతమును, క్రైస్తవమతమును, మహమ్మదీయమతమును, బౌద్ధమతమును, అన్నియు నొక్కపెట్టున నాహ్వానము చేయును. ఇట్టిస్థితిలోఁ గర్తవ్యమేమి? ఏమతము సత్యమని నమ్ముదుము? అని కొందఱుబుద్ధిమంతులకు శంకపొడమవచ్చును. అభిమానవశముచే వారువారు చెప్పువాక్యములనే విశ్వసింతుమా? లేక యీచిక్కునుండి తప్పించుకొనుట కెద్దియేని మార్గమున్నదా? యని కొంద ఱడుగవచ్చును. అట్టిసోదరుల యుపయోగార్థమై నాబుద్ధికి

సత్యమైనమార్గమును నే నిటఁ దెలుపఁబోవుచున్నాను. అందు మీహృదయమున శాంతిని గలుగఁజేయునట్టియు, మీయాత్మాభివృద్ధికిఁ దోడ్పడునట్టియు నంశము లేవయిన నున్నపక్షమున వానినిమాత్రమే గ్రహించి, పెఱవానిని ద్యజింపవలెనని సవినయుఁడనయి వేఁడుకొనుచున్నాను.

ఇంచుక సూక్ష్మబుద్ధి నాలోచించి చూచినపక్షమున నీప్రపంచములోనిమతము లన్నియు సత్యములే యని తోఁచును. ఏమతసాగరమునం దైనను లోఁతుగాఁ జొచ్చి వీక్షించినయెడల నందుఁ దప్పక శాశ్వతము లయిన కొన్ని యమూల్యధర్మరత్నములు కాన్పింపకపోవు. అన్నిమతములును సత్యములే యని నేను జెప్పినతోడనే కొందఱు హృదయమున నాశ్చర్యము గలుగవచ్చును. నేను ప్రస్తుతము ప్రస్తావింపఁ బోవుమతములు ప్రకృతము లోకములో వ్యాపించియున్నవి కాక వానిమూలములయి యున్నవి. కాలచక్రము తిరిగినకొలఁదిని మతములలోఁ బెక్కుమార్పులు చొచ్చి తొంటిరూపము సంపూర్ణముగా మాఱవచ్చును. తొలుత నత్యంతపరిశుద్ధము లయియున్నమతములు క్రమక్రమమున తమయమలత్వమును బాసి కలుషపూరితము లయి మాఱిపోవచ్చును. మతములు కొన్ని యీవిషయమున నదులను బోలియున్నది. ఎక్కడనో పర్వతములలో నుద్భవించి పెక్కుయోజనములు ప్రవహించుచు మార్గమధ్యమున జీవరాసులకుఁ జల్లనిజలముల నొసంగుచుఁ దుదకుఁ గ్రమక్రమమునఁ గల్మషకలితమయి యెట్టకేలకు సముద్రమునఁ గలియుచున్ననదులవలెనే, మతములును మొదట స్వచ్ఛములయి పావనము లయియుండి కాలక్రమమున వక్రగతులఁ బొంది తమపాలఁబడ్డవారి కొక్కింత యాత్మశాంతిని గలిగించుచు, వెనుకఁ గ్రమముగాఁ గలుషపూరితములయి యెవ్వరికింగాని లేశమాత్రము నాత్మానందమును గలిగింప నేరక పరిణమింపవచ్చును. కాఁబట్టి మన మిప్పుడు మతములను బరీక్షింపఁదలంచినపక్షమున మూలములకే పోవలెను. అచ్చటనే మనము మతముల యమలత్వమును జక్కఁగాఁ దనివిదీఱ ననుభవింపఁగలము. ఉన్నవాని నున్నయట్లుగానే యిప్పటిమతముల నొకవేళ పరీక్షించి సత్యముఁ గనుఁగొన నెంచినపక్షమున నట్టికార్యమును బూని కృతకృత్యుల మగుట యెంతమాత్రమును సంభవము కాదు. అన్నిమతములయందును శాశ్వతము లయినసత్యములు కొన్ని యణఁగి యున్నవి. అన్నిమతములయందును శాశ్వతానందమును సమకూర్చు బరిశుద్ధవిషయములు కొన్ని వెలసియున్నవి. సోదరులారా! మతమహారత్నాకరమున లోనికిఁ జొచ్చి చూచి యందు పరిశుద్ధముగాఁ బ్రకాశించు శాశ్వతధర్మరత్నములను వెదకి తీసికొని హృదయాభరణముగా ధరింపఁ గడంగుదము. కావున నందున కుపయోగకరముగా లోకములోని ప్రసిద్ధమతములయందలి సత్యసారము నీక్రింద సూక్ష్మముగా ముందుఁ దెలుపఁబోవుచున్నాను.

హిందూమతము.

ముందు హిందూమతమునుగూర్చి విచారింతము. హిందూమత మనునది ప్రత్యేకముగా నొక్కమతము కాదు. అం దనేకమతము లిమిడియున్నవి. ద్వైత మైనను అద్వైత మైనను, విశిష్టాద్వైత మైనను, శాక్తేయ మైనను, శైవమైనను భాగవత మైనను హిందూమత మనునామముననే పరఁగుచున్నవి. ఇం దొండొరులలో సమానభావ మంతగా లేదు. తత్వశాస్త్రములే మతము లనియు, కొన్నిసిద్ధాంతములను నమ్ముటయే మతమునకు ముఖ్యావశ్యక మనియు భ్రమపడెడివారికలహములతో మనకుఁ బనిలేదు. వానియం దెంతవఱకు సత్య మున్నదో తెలిసిచూచి దాని ననుసరించి సంచరించుటయే మనపని. మనము పరీక్షింపవలసినది ఆర్యమహర్షులమతముగాని ప్రస్తుతము జనసామాన్యముచే నవలంబింపఁబడునది కాదని యింతకుముందే సూచించియుంటిని. ఆర్యమహర్షిపుంగవులమతమును జక్కగా విమర్శించి చూచితిమేని ముఖ్యముగా మూడుదివ్యరత్నములు దొరకఁగలవు. అవి యెవ్వియనిన 1 యోగము, 2 భక్తి, 3 నిష్కామకర్మ.

1. యోగ మన్నతోడనే శారీరకవ్యాయామశాస్త్ర మని కొందఱు భ్రమపడవచ్చును; అది యట్టిదికాదు. ఈశ్వరసామీప్యము ననుభవించి శాశ్వతానందములో సంపూర్ణముగా మగ్నమైనస్థితికే యోగమని పేరు. ఆర్యమహర్షులకు యోగమువంటి ప్రియవస్తువు మఱియొక్కడను లేదు. యోగమే వారినోముపంట. యోగమే వారియాభరణము. యోగమే వారిభోజనము. యోగమే వారినిద్ర. యోగసమాధిలో మునిఁగియున్న మహాత్ములకు ఒక్కబ్రహ్మమే కాన్పించును గావునను, ఒక్కబ్రహ్మమే యెచ్చోటనైనను పొడకట్టుచు నానందమును నింపుచుండు గావునను, అట్టిస్థితిలోఁ దమ్ముఁదాము మఱచిపోయి కేవలము బ్రహ్మమునే యనుభవించుచుందురు గావునను, వారు ఒక్కబ్రహ్మమే సత్యమనియు నీజగత్తు మిథ్య యనియుఁ జెప్పిరి. ఈ జగత్తు మిథ్య యనుటచేత శాశ్వతమై యమలమై సంపూర్ణమైనయానందమును గలిగించు బ్రహ్మముతోఁ బోల్చి చూచినప్పుడనికాని స్వభావముచేతనే సృష్టిమాయాకల్పితమని కాదు. ఈసృష్టి పెక్కుమార్పులకు లోనై యున్నది. ఒకప్పు డానందమునకును ఒకప్పుడు దుఃఖమునకును హేతుభూత మగుసృష్టివలనఁ గలిగెడి యానందముకంటె యోగజనిత మైనబ్రహ్మానందము వారి కెక్కువసంతుష్టిని గలిగించెను. అందమయి, అద్భుతమయి, యొప్పునట్టి యీసృష్టి యీశ్వరుని బుద్ధివిశేషమును, అలఘుమహిమను, అమేయకారుణ్యమును స్పష్టముగా ఘోషించుచు మాటిమాటికి సృష్టికర్త యగుసర్వేశ్వరుని

సాక్షీకరించుచుండుటచే, ఈశ్వరతత్త్వమును దెలిసికొనుటకుఁ జక్కనిసాధనముగా నుండుచున్నదిగనుక యోగిజనుల కీసృష్టి యత్యంతప్రియముగానే యుండును. యోగులు పెక్కుమార్పులతోఁ గూడియున్న సృష్టియందును ఏకత్వమునుగాంచి బ్రహ్మమును వీక్షించి మహానందమునందుచు, "ఆహాహా! స్థూలనేత్రములతో బాహ్యలోకమును గాంచినను ఈశ్వరుఁడు కానవచ్చుచున్నాఁడు. అంతర్నేత్రముతో నవలోకించినను ప్రేమానిధియగు భగవంతుఁడు దర్శన మిచ్చుచున్నాఁడు." అని యుప్పొంగుచుందురు. యోగులు ఏ కార్యము చేయుచున్నను పరమేశ్వరుఁడు వారియెట్టయెదుటనే ప్రకాశించుచుండును. "ఏకమేవాద్వితీయమ్" అనునదియే వారిపాట.

"ఆనన్దాద్ధ్యేవ ఖల్విమాని భూతాని జాయన్తే ఆనన్దేన
జాతాని జీవన్తి ఆనన్దం ప్రయన్త్యభిసంవిశన్తి."

అనునదియే వారిసంకీర్తనము.

"ఏషసర్వేషు భూతేషు గూఢోఽత్మానప్రకాశతే
దృశ్యతే త్వగ్ర్యయా బుద్ధ్యా సూక్ష్మయా సూక్ష్మదర్శిభిః"

అనునదియే వారియుపదేశము.

2. ఇఁక రెండవరత్న మయినభక్తినిగూర్చి ప్రస్తావింతము. భక్తియొక్కబలమును, భక్తియొక్కమహిమయు మిక్కిలి పూజ్యులయినకొందఱుమాత్రమే యెఱుంగుదురు. హిందూమునివర్యులు భక్తిసంపన్నులగుటచేతనే లోకోపకారకరము లగు కార్యములు చేసి, తమప్రేమను నలుగడల వెదచల్లి, ప్రసిద్ధిఁ గాంచిరి. భక్తికిని బాహ్యవేషములకును జాలయంతర మున్నది. భక్తిహృదయసంబంధమయినదికాని దేహసంబంధమయినదికాదు. భక్తియనఁగా భగవంతునిమీఁదిప్రేమ. ఈభక్తియనునది మానవహృదయమున నంకురించి వృద్ధినొందినకొలఁదిని డెందమును నవనీతసమానముగా నొనర్చి, కడుకోమలముగాఁ జేసి తోడివారిచిత్తములఁ దనుపుచుండును. భక్తి పుష్పమువంటిది. దాని వాసన లోనణఁగియుండునది కాదు. ఈశ్వరభక్తి నిజముగా హృదయమునఁ గల భక్తాత్ముఁడు తనకార్యములచేఁ గానవచ్చుచునే యుండును. గాఢమైనదైవభక్తి గల మహాత్ములను హిందూమతము చాలమందిని గనెను. ఎన్నిలోపము లైన నుండిన నుండుఁగాక! హిందూమతమునకుపన్నె వెట్టినది భక్తి. భక్తియన నేమిగాఁ దలంచెదరు? భక్తుని హృదయమున నూత్నజీవ మున్నది భక్తునిమేన నూతనవికాస మున్నది. అట్టివాఁడే భక్తుఁడు. భక్తియొక్కబలమును, భక్తివలని యానందమును సత్య మయినభక్తి కలవాఁడే యెఱుంగును. తీవ్ర మయినయనురాగమును సర్వలోకనాయకునియందుఁ గలిగి

యెన్నఁడుఁగాని జీవాత్మకును ఆపరమాత్మకును గల ప్రేమపాశమును మఱవక తనహృదయమును సంపూర్ణముగా నీశ్వరాధీనముచేయుటకే భక్తియని పేరు. ఇట్టిభక్తి హిందూమతము మిక్కిలి వెల్లడించినది. భక్తవరు లగు చైతన్యకేశవచంద్రసేనాదులఁ గనినది హిందూమతమే కదా? నిర్భాగ్యులకు దైవముమీఁద ప్రేమ యుండనేరదు. దారపుత్త్రాదుల మీఁదను ధనముమీఁదను సాధారణజనుల కున్నంత ప్రేమ సర్వేశ్వరునిపై నుండదు. భక్తుల కట్లు కాదు. భక్తాగ్రగణ్యులకు దయానిధి యగు సర్వేశ్వరుఁడే తండ్రి, తల్లి, భర్త, మిత్రుఁడు వేయేల? సమస్తమును అయియుండును. ఉన్నతప్రదేశములనుండి నీటి వెల్లువ పల్లపుప్రదేశముల కెంత స్వతస్సిద్ధముగాఁ బరువెత్తునో, అంత సహజముగానే భక్తుని హృదయము సర్వేశ్వరునివైపున కాకర్షింపఁబడుచున్నది. సూది అయస్కాంతసన్నిధిని వలె భక్తునిహృదయము ఈశ్వరసన్నిధిని దుర్వారముగా నాకర్షింపఁబడుచున్నది. ఈశ్వరునిప్రేమయు, ఈశ్వరునిసదుద్దేశములును భక్తుఁడే యెఱుంగును. అన్యుఁ డెఱుంగఁ జాలఁడు.

“క. సాధులహృదయము నాయది! సాధులహృదయంబు నేను జగముల నెల్లన్
సాధుల నేన యెఱుంగుదు! సాధులెఱుంగుదురు నాదుచరితము విప్రా.”

ప్రేమాపాశములచేతనే కట్టఁబడి యీబ్రహ్మాండములోని గోళము లెల్లను అత్యంతకారుణ్యస్వరూపుఁ డగు భగవంతుని చేతిచెండులవలె వెలయుచున్నవనియు, జీవరాసుల కెల్ల ప్రేమయే యాధారమనియు, ప్రేమచేతనే మానవునకు సర్వేశ్వరుఁడు సకలసుఖసాధనములను గల్పించి రక్షించుచున్నవాఁ డనియు, గ్రహించి తనకు గణుతింపరాని యుపకారము లొనర్చు నాదయామయుని ప్రేమించుచు నామహామహునియెడఁ గృతజ్ఞతయు, విధేయతయుఁ గలిగి యెల్లకాలమును మెలఁగుటయే భక్తునిపనియై యున్నది. అతఁ డెట్టికార్యముఁ దలపెట్టినను ప్రేమయే దానికిఁ గారణము. అతఁ డెట్టికార్యమాచరించినను ప్రేమయే దానికిఁ గారణము. ‘భక్తియోగాన్ముక్తిః’

‘ముక్తికారణసామగ్ర్యాం భక్తిరేవగరీయసీ’

అనువాక్యములసత్యము భక్తునకుఁ గరతలామలక మగును. భక్తునకుఁ గష్టములు వచ్చినను అవి యీశ్వరప్రసాదితము లగువరములుగానే తోఁచును. ఈలోక మంతయు దయారసముతోఁ నింపఁబడినట్లు ప్రత్యక్షగాఁ జూచుట భక్తుని యనుక్షణకృత్యము. ఇట్టియుత్కృష్ట మయినభక్తినే హిందూమత ముపదేశించెను.

భక్తివిషయమున హిందూమతము నేర్పిన ముఖ్య మయినవిషయ మొక్కటి కలదు. అది యేమనిన? ఈశ్వరమాతృభావము. తక్కినమతములు సర్వేశ్వరుని ప్రభువు

గాను, తండ్రిగాను, రక్షకునిగాను, వర్ణించెనుగాని, హిందూమతము ఈపైభావనలను బోధించుటయేకాక పరమదయాస్వరూపుఁ డయినభగవంతుని తల్లిగాఁగూడ నిశ్చయించి యీవిషయమయి యెత్తి చెప్పెను. హిందూమతమున శాక్తేయు లని కొందఱు కలరు. వారు జీవహింస మధుసేవ మొదలగు నకార్యకరణములకుఁ దరువాతఁ బాల్పడినమాట వాస్తవమే యయినను, ఆదియందు వారియీశ్వరమాతృభావముమాత్రము మిక్కిలి శ్లాఘాపాత్ర మయినదని చెప్పవచ్చును. ఈశ్వరుఁడు భక్తులపాలిటి కల్పతరువై, అకారణాప్తుఁడయి, దయాసముద్రుఁ డయి యుండుటచేత లోకైకమాత యని చెప్పుట యెంతయు సమంచితమయి యున్నది. అన్యమతములయం దీభావము పూర్ణముగా లేకపోలేదు కాని యీహిందూమతమందువలె బలీయముగాలేదు. హిందూదేశమున శాక్తేయశిఖామణి యగు రామప్రసాదులను బోలిన కొందఱుభక్తులు ఈశ్వరుని తమప్రియమాతగా గణించి యాత్మశాంతిని బొందుచు, నొక్కొక్కప్పుడు భక్తిపారవశ్యముచేత మైమఱచి గంతులు వైచుచు, భజనలు సల్పుచు, సంకీర్తన సేయుచు, ఆనందవారిధి నోలలాడుచు,

“త్వమేవ మాతాచ పితా త్వమేవ। త్వమేవ బన్ధుశ్చ సఖా త్వమేవ
త్వమేవ విద్యాద్రవిణం త్వమేవ। త్వమేవ సర్వం మమ దేవదేవ.”

అని లోకనాయకుని గొనియాడుచుండుట క్రొత్తగాదు.

3. నిష్కామకర్మ యనుమూడవరత్నమునుగూర్చి యిపుడు మాటాడుదము. హిందూమతము సంపూర్ణవైరాగ్యమును బోధించి సమస్తమును పరిత్యజింపుమని చెప్పుచున్న దనియు, నట్టికార్యము మానవప్రకృతి విరుద్ధమనియుఁ బెక్కండ్రు భావింతురు. ఇది యంత సత్యము కాదు. పరిశుద్ధమైన హిందూమతము కర్మ చేయవలె ననియే శాసించుచున్నది. చేయఁబడున దేది యయినను కర్మయే కావచ్చును. ఈశ్వరప్రీతికరము లగుసమస్తకార్యములను జేయుటయే మానవధర్మ మని హిందూమతము బోధించుచున్నది. మానవునకు విధి యని తోఁచిన !సర్వకర్మలను జేయుటయే పరమధర్మము. విధి యని తోఁచినకార్యముల నెల్లను ఫలాపేక్ష మన మందు లేక చేయుటయే నిష్కామకర్మ. సత్యముఁ బల్కుట, కోపముఁ ద్యజించుట, దీనులను రక్షించుట, మొదలగునవన్నియు సామాన్యధర్మములు. న్యాయముగా జీవనము సల్పుచు సత్యాదిధర్మసంరక్షణము చేయుటయే మనుజునకు విధియయిన కర్మ. విధియయినకర్మను మీఱకుండుటచేతనే మనుజునకు ముక్తి చేకూరుచున్నది. “కర్మణైవహి సంసిద్ధి మాస్థితః” యనునదియే హిందూమతోక్తి. నిష్కామకర్మ యన నెట్టిదో యించుక వివరించెదను. అండజములు గ్రుడ్డులంబొదివి, తమకందువులకొఱ కాహారమును నలుగడలనుండి సంతరించి

గోని వచ్చి దానినోళ్ళ కంది ఇచ్చుచున్నవి. దానికొఱకయి వింతవింతలగూండ్లను నిర్మించి భద్రముగా దానిం గాపాడుచున్నవి. తల్లిదండ్రులు తమబిడ్డల నత్యంతప్రేమమునఁ గాపాడి వారికి వలయు సమస్తవిధోపచారములను గావించుచున్నారు. ఇట్లు పక్షులు తమకందువుల సంరక్షించుటయు, తల్లిదండ్రులు శిశువులఁ బోషించుటయు, నిష్కామ కర్మలు. విహగములు తమకందువులఁ బెంచినచో వెనుక నవి తానిచే మరలఁ బ్రతిఫలమును బడవచ్చు ననుకోరిక యావంతయు లేదు. తల్లి తనశిశువును బెంచునప్పుడు ఆ శిశువు పెరిగి పెద్దవాడైనతరిఁ దనకుఁ బ్రత్యుపకారముఁ గావించు ననుచింత లేశమాత్రము నుండదు. ఇట్టిదియే నిష్కామకర్మ. మన మేకార్యమును జేసినను మూడు విధములుగాఁ జేయవచ్చును. అవి యెవ్వి యనఁగా—

లాభము, భయము, భక్తి. ఒక్కకార్యమును జేయుటకయి మఱియొకరు మన కెన్ని నియోగించునప్పుడు ఆతఁడు చెప్పినపని చేసినయెడల మనకు వాలుగురూప్యము లిత్తునని చెప్పెఁగదా, యనియాలాభప్రాప్తికొఱకే యాపనిని జేయవచ్చును లేక యతఁడు నే నీపనిని జేయకపోయినపక్షమున నన్నుఁ గొట్టియో లేక కష్టములఁ బెట్టియో బాధించు ననెడిభయముతోనైనను, ఆకార్యమును నెఱవేర్పవచ్చును. అట్లు గానిపక్షమున, ఇతఁడు నన్ను మిక్కిలి ప్రేమించును, ఇతఁడు నాకు సర్వము నిచ్చి కాపాడుచున్నాఁడు, ఈమంచికార్యమును జేయుమని నన్నాజ్ఞాపించెను. అది నాకు విధియైనది. నాకతఁ డత్యంతప్రియుఁడు. అని కేవలము భక్తినే మదినుంచి విధియైనకార్యముగా నెంచియుఁ జేయవచ్చును. లాభభయములతోఁ జేసినదానికంటె భక్తితో ఫలాపేక్ష రహితముగాఁ జేసినది మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైనది. తమకువిధి యయినకృత్యమును స్వభావసిద్ధముగానే చేయుచు, నట్లు చేయునపుడు ఫలాపేక్షను మఱచుటయే నిష్కామకర్మ. మనము కార్యములు చేయుటకే పుట్టితిమి. అవి యెట్టి కార్యములయి యుండవలెను? ఈశ్వరుఁడు ధర్మస్వరూపుఁడు. కాఁబట్టియీలోకమున నెవ్వ రెవ్వరు తమలాభమునిమిత్తము నెంచక యీశ్వరప్రీతికరముగా ధర్మకార్యములు చేయుచున్నారో, వారు వారందఱు ఈశ్వరుని ధర్మరాజ్యమును విస్తీర్ణము చేయువారలయి యున్నారు. అట్టివారు లోకముచేతను, ఈశ్వరునిచేతను మిక్కిలి యాదరింపఁబడుచున్నారు. 'అణుమాత్రమును వెనుదీయక ధర్మాధర్మయుద్ధమునందు ధర్మపక్షము నవలంబించి వీరాధివీరులయి ధర్మకవచమును ధరించి సత్యఖడ్గమును బూని ఫలాపేక్షలేక పోరాడుఁడు. ఇదియే నిష్కామకర్మ. దీనిచేతనే సంసిద్ధి.' అని హిందూమత ముద్ఘోషించుచున్నది. జనకయాజ్ఞవల్క్యాదిజ్ఞానసంపన్నులు తమజీవచరిత్రములవలన నీధర్మమునే బోధించిరి.

క్రైస్తవమతము.

ఇంక హిందూమతమును విడిచి యన్యసుప్రసిద్ధమతములను పరిశోధింతము. అందు ముందు క్రైస్తవమతమును గూర్చి ప్రస్తావింతము. క్రైస్తవమతమునకు మూలపురుషుఁడు జీసస్ క్రైస్తు. తొల్లి కారడవులయందు మృగములవలె సంచరించు మోటు మానవులను సుస్తవనీయ మయిన నాగరికతకుఁ దెచ్చినది క్రైస్తవము. మఱియు లోకైకపూజ్యులగు భక్తులను, కవులను, పరోపకారపారీణులను, పెక్కండ్రను దయచేసినది క్రైస్తవము. మఱియుఁ బెక్కుశతాబ్దములు లెక్కలేని యిక్కట్టుల ననుభవించి విరామములేక పాటుపడి స్వాతంత్ర్య మనెడి యమూల్యరత్నమును ఫలముగా గ్రహించి దాని ఘనతేజమును లోకమునకుఁ గనుపఱచినది క్రైస్తవము. ఇట్టిసత్ఫలములు గనినవృక్ష మెంత మంచిదై యుండవలెను? అద్భుతసత్కార్యములకును, ఆత్మసుఖత్యాగమునకును, వేనవేలు జనులను పురికొల్పిన క్రైస్తవమత మూలపురుషుఁ డెంతటి మహనీయుఁడై యుండవలెను; నిశ్చయముగా నతఁ డట్టిసుగుణసంపత్తి కలవాఁడై యున్నాఁడు. ఇప్పటి క్రైస్తవమతస్థులమని చెప్పకొనువారిచర్యలు గని కొందఱజ్ఞులు పూజ్యుఁడైనజీససును నిందింతురుగాని, యందుచే నతని వన్నె యింతయుఁ దగ్గనేరదు. అజ్ఞానాబ్ధిలో మునిఁగియున్న యనాగరకుల నుద్ధరించిన దతఁడే. అతని యుపదేశము లీశ్వరానుభవముగల భక్తవరుని వాక్యరత్నములు. అతని వాక్యపుంజములు తేనెసోనలు. అతని భూతదయ అపారము. అతని భక్తి ప్రవాహము. అతనిని ఈశ్వర కుమారుఁడని చెప్పుదురు. ఈయభిప్రాయము మిక్కిలి చక్కఁగా నున్నది. ఏలయనఁగా, కుమారుఁడు పితృతుల్యమయిన యంతర్వ్యాప్తులును, అనురూపమును గల్గి యుండుట సహజము. తండ్రిగుణములు సాధారణముగా బిడ్డల కలవడుటయు, తండ్రిలక్షణములు బిడ్డలయందుఁ గానవచ్చుచుండుటయు ప్రసిద్ధము. లోకైకపితయగు సర్వేశ్వరుని కళ్యాణగుణములు జీసస్ క్రైస్తునం దధికముగాఁ గానవచ్చుటచే నిజముగా నతఁడీశ్వరకుమారుఁడని పిలువఁబడఁ దగినవాఁ డనియు, మేము సర్వేశ్వరుని పుత్త్రులమని చెప్పుకొనుచు దుర్మార్గములయందును, దుర్గుణములయందును, సత్యసదాచారశూన్యుఁడగు లోకపితయొక్క రాజ్యమునకుఁ గళంకము దెచ్చెడి పాపాత్ములందఱును దాము ఈశ్వరకుమారులని చెప్పుకొనుటకు సిగ్గుపడవలసి యుండు ననియు, బుద్ధిమదగ్రగణ్యు లయినవారికెల్ల గోచరింపక మానదు. జీసస్ మిక్కిలి ధీరుఁడు. అతఁడు త్రికరణశుద్ధిగాఁ దానునమ్మిన యాస్తిక్యమును అమితశక్తితో బోధించెను,

ఈశ్వరకుమారుఁ డని పిలువఁబడుట కతని యం దేమి సుగుణము లధికముగా నున్నవని యందు రేని, అతని యంత్యవాక్యములే యందులకు నిదర్శనములని చెప్పవచ్చును. ఈశ్వరుని కళ్యాణగుణములలో నగ్రగణ్యమైనది దయ. భగవంతుఁడు తనకరుణాప్రభావముచేతనే యీలోకములనెల్ల నొక్కనిమిషమైన నేమఱక రక్షించుచున్నాఁడు. తన్ను మఱచియుండి యజ్ఞానాంధకారమున నిద్రించుచు పాపాత్ములై, యీశ్వరద్రోహులయి కృతఘ్నులై సంచరించెడు క్రూరులయెడఁగూడ లోకేశ్వరుఁడు కారుణ్యమును గనఁబఱచుచున్నాఁడు. ఇదియే పరమేశ్వరుని యుత్కృష్టకళ్యాణగుణము. ఈగుణమునే భక్తశిఖామణియగు జీసనుకూడఁ గలిగియుండి వన్నెఁ గాంచెను. తన్ను నరకఁ బచ్చెడు క్రూరకిరాతులకుసయితము వృక్షముచల్లనినీడ నిచ్చునట్లు, తన్ను అన్యాయముగా క్రూసుపైఁబెట్టి మేకులుకొట్టి చంపివేయుచున్న యజ్ఞానులను క్షమించి రక్షింపుమని యీశ్వరుని జీసను ప్రార్థించెను. మోటుఁదనమున శిలువపైఁ దన్నుఁ జంపుచున్నప్పుడు, "తాము చేయుకార్య మెట్టిదో యెఱుంగ రని వీరిని క్షమించి కాపాడుము తండ్రీ!" యని యెవ్వఁ డనఁ గల్గు? ఈదయచే యతనిని భక్తులు వేనోళ్ల గొనియాడుచున్నారు. అపరాధు లయినవారిని క్షమించి రక్షించెడిగుణ మీశ్వరునిది. దీనినే జీసనుస్వీయప్రవర్తనముచే లోకమున కుపదేశించుచున్నాఁడు. క్షమ మూర్తీభవించినదన్నట్లు జీసను కనుపట్టుచున్నాఁడని యతని ప్రవర్తనమును బరికించినవా రనకమానరు. "ఎవ్వఁడయిన నీనడచు మార్గమున ముళ్లను వేసినపక్షమున వానినడచు మార్గమునందు మృదువయిన పుష్పములను జల్లుము. ఎవ్వరయిన నిన్నొకచెంపపైఁ గొట్టినపక్షమున రెండవచెంపను సైత మిమ్ము." అని యతఁడు క్షమ నుపదేశించెను. ఎంతటిపాపాత్ముఁడయినను భయపడవలసినపని లేదు. అపరాధులను క్షమించుటకయి యీశ్వరుఁడు సంసిద్ధుఁడై యున్నాఁడని జీసను బోధించిన బోధనయే మనకుఁ గావలసిన యమూల్యరత్నము. ఎంతటినీచవర్తనులయినను, "అడుగుఁడు. మీకు పరమేశ్వరుఁ డిచ్చుటకు సిద్ధముగా నున్నాఁడు వెదకుఁడు మీకు వెంటనే కనఁబడుచున్నాఁడు. తట్టుఁడు మీకు మోక్షకవాటము తెఱవఁబడుచున్నది. నాయనా! నాకు రొట్టె పెట్టుమని వేఁడఁగా నెట్టితండ్రి యయినను రాయినిచ్చునా!" అనిబోధించి సత్యమార్గమునకై పురిగొల్పి, శక్తికొలఁదిని సర్వేశుఁడైనతండ్రిని ప్రార్థించుటయే శ్రేష్ఠమ ధర్మమనియు, తన్నుఁ దానెట్లు ప్రేమించుకొనునో అన్యులనుగూడ నట్లే చూచుచు సర్వభూతసమభావము గూని యుండుట దానితో సమమయిన రెండవధర్మ మనియు, శాసించినజీసను నెవ్వరు పఱచనేర్తురు? అతని యోర్పును, శాంతిని, కారుణ్యమును, ఎవ్వరు మఱవనేర్తురు?

బౌద్ధమతము.

బౌద్ధమతస్థాపకుఁడు బుద్ధుఁ డనుసిద్ధార్థుఁడు. ఇతఁడు విషయసుఖములయం దేవగించి దారపుత్రాదులను వదలి సన్న్యాసి యయి పెక్కువర్షములు కాఱడవులయందును కొండగుహలయందును బుచ్చి నానాఁటికి దేహము కృశింపఁగాఁ దాను కోరివచ్చిన కాలము పరిశోధించి తన బుద్ధివిశేషముచే తుట్టతుదకు నిర్వాణపదవికి మార్గమును గనిపెట్టెను. భూతదయామాహాత్మ్యమును లోకమునకు వెల్లడించిన మహాపురుషుఁ డితఁడే. ఇతఁడే తాను బోధిద్రుమముక్రింద యోగనిష్ఠచే సంపాదించిన జ్ఞానధనమును దనయొందఁ మునందె డింపఁజేయక లోకమున వెదజల్లవలెనని యెంచి కృషియొనర్చినయిద్ధచరిత్రుఁడు. ఇతఁడు బోధించినది నిర్వాణము. నిర్వాణమనఁగా నాశమని యర్థమయినను, దేనినాశమని ప్రశ్నించునప్పుడుమాత్ర మభిప్రాయభేదములు కలుగుచున్నవి. నిర్వాణమన సంపూర్ణముగా ఆత్మ నశించుటయని కొందఱు భావించుచున్నారుగాని, అది బుద్ధుని యభిప్రాయమైనట్లు లేశమాత్రమును నిదర్శనములు కాన్పింపవు. అంతర్వ్యక్తులలో కేవలము విషయసుఖాధిక్యమును గలుగఁజేయువానిని నాశముచేయుటయే నిర్వాణ మని బుద్ధుని యుద్దేశము. ధర్మపాద మనుగ్రంథమున నిట్లునక్కాణించఁబడి యున్నది. "విషయాశక్తులను జయించి స్వయంకృషిచే జ్ఞానమును గాంచువాఁడు నిర్వాణమును పొందుచున్నాఁడు"

"కామమును మించినవ్యాధి లేదు దానినెవ్వఁడు తెలిసికొనుచున్నాఁడో వాఁడు నిర్వాణమును గాంచుచున్నాఁడు." మఱియు, "శాంతియేనిర్వాణము. అదియే నిత్యసౌఖ్యమనవి" వీనినిబట్టి నిర్వాణముయొక్క నిర్వచనము చక్కఁగా బోధపడఁగలదు. సంపూర్ణవైరాగ్యము మానవప్రకృతి విరుద్ధ మయినను, మానవుఁడు తన్నధర్మమార్గమునకు బలవంతముగా నీడ్చు విషయములయందు వైరాగ్యము పూననిపక్షమున మానవునకును పశువునకును అంతగా భేదమే లేకుండుటయు, మానవుని యాధిక్యతయే పూర్ణముగా నశించుటయు, సంభవించును. అశ్వశిక్షకునివలె మిక్కిలి నేర్పుతోఁ దనపాపోద్వృత్తులను ధర్మాచరణమువైపునకే త్రిప్పి, మనస్సును తనస్వాధీనములో నుంచుకొన్నవానినే మనము పూజింతుముగాని, సంపూర్ణముగా మనస్సునే కట్టిపెట్టి, యొకరితో మాటాడక లోకములో నెట్టికార్యమును చేయక యొక్కచో మృతునివలెఁ గూరుచుండి, మనస్సనే నాశము చేయుదు నని యెంచి యవిచారమూలకముగా నిట్లు చేయువానిని గాదు, హృదయమును పరిశుద్ధము చేసికొన్ననే నిర్వాణము లభించునని బుద్ధుఁడు ఘంటాపథ

ముగా నుపదేశించెను. ఇదియే మనకుఁ గావలసిన యమూల్యరత్నము. ఈసుగుణనిర్వాణమే శాశ్వతానందపదవి. అదియే మోక్షము. దీనిని బడయుటకు ముఖ్యసాధన మేమని బుద్ధుఁ డుపదేశించెను? ప్రేమయే ముఖ్యసాధనము. భూతదయ యనెడి ఖడ్గముచే దుర్వృత్తులను నశింపఁజేయుఁడు. అదియే నిర్వాణము. అతఁడు బోధించిన నిర్వాణ మిదియే. హృదయరంగమున ధర్మమునకును అధర్మమునకును ద్వంద్వయుద్ధము ఘోరముగా జరుగుచున్నది. అధర్మమే జయింపఁబడుఁగాక! దుర్విషయము లెల్ల మూలముట్టుగ నశించుఁగాక! ఈనిర్వాణమే బుద్ధుఁడు దెల్పుచున్నాఁడు. మోక్షద్వారముకడ నిలిచియుండి బుద్ధుఁడు మోక్షాపేక్షచే వచ్చినవారి నెల్లఁ బరీక్షించి యీపైనిర్వాణమును గలవారిని మాత్రమే లోనికిఁ బోనిచ్చువానివలె నగపడుచున్నాఁడు. నేఁ జెప్పెడి యీవిషయమా లంకారికము. బుద్ధుఁడు ధర్మశాసనముల నేర్పఱచి జను లందఱును మనసును సన్మార్గమునకుఁ ద్రిప్పి వివేకముచేఁ బ్రకాశించుచున్న తెన్నునఁ బోవుటకు నిబంధనలఁ గల్పించి యున్నాఁడు.

"మనస్సు బహుచంచల మయినది. దానిని క్రమమార్గమున నడిపి యది వివేకసాధనమగునట్లుగాఁ జేసికొనువారే నిత్యసౌఖ్యము నందుచున్నారు" అనియు,

"వివేకము నిర్వాణమార్గము. అవివేకము మృత్యుమార్గము. వివేకసహితులు శాశ్వతసౌఖ్యపదవిఁ జెందుచున్నారు. అవివేకాంధులు జీవన్మృతులై యున్నారు" అనియు నతఁడు తెల్పియున్నాఁడు. ధర్మమును విడచి కేవలము నైహికవిషయములకు బంధించెడు వర్తనమే నింద్యమైనది. కాఁబట్టి క్రమముగా నధర్మమును జయించి హృదయమును శుద్ధముచేయఁ బ్రయత్నించుటయే బుద్ధుఁ డుపదేశించిన పరమధర్మము. ప్రయత్నములేక కార్యసాఫల్యము కానేరదని బుద్ధుఁ డీక్రిందివిధమున నుపదేశించి యున్నాఁడు.

"ఆవలియొడ్డున పనియుండి యొకమనుజుఁడు ఒకనదీతీరమునకు వచ్చె ననుకొనుము. అప్పు డతఁ డావలియొడ్డును తనదగ్గఱకు రమ్మని యీవలియొడ్డునఁ గూర్చుండి గట్టిగా బ్రార్థించినపక్షమున నది వచ్చునా యేమి? కార్యసాధకుఁడు ప్రయత్నమును కార్యమునే ముఖ్యముగాఁ బరిగణించును గాని వ్యర్థము లయినకోరికలతోఁ గాలము వృథాపుచ్చఁడు."

మహమ్మదీయ మతము.

మహమ్మదీయ మతమునకు మూలపురుషుఁడు మహమ్మదు. ఈమహానుభావుఁడు విగ్రహారాధనాపరులను, బహుదేవతారాధకులను, ఉద్ధరించి సుప్రసిద్ధిఁ గాంచెను. అతని యీశ్వరభక్తి సాటిలేనిదిగదా. అతని కెన్నికష్టములు వచ్చి భయపెట్టినను, గాఢమైన యతని యీశ్వరవిశ్వాసము మాత్ర మతని నెన్నఁడును విడువలేదు. ఏకాలమం దయినను ఒక్కఁడగు ఈశ్వరుఁడే తన ప్రాపని యతఁడు స్వానుభవముచే దృఢవిశ్వాసము కలిగియుండెను. ఈసత్యమును స్థాపన చేయుటకుఁ బెక్కునిదర్శనములు కలవు. అందొకదాని నిచట తెలుపఁబోవుచున్నాను. మహమ్మదుబోధనల సైరింపక యతనిపై బద్ధవైరముఁ బూనినశత్రుఁ డొకఁడు మహమ్మదును పెక్కుసారులు చంప వలెనని యత్నించెను గాని, యెప్పటి కప్పుడేదో యొకవిఘాతము తటస్థించుచుండెను. ఒక్కనాఁ డొక్కఁడు మహమ్మదు ఒకవనమధ్యమం దొంటరిగాఁ గనులు మూసికొని ప్రార్థన సలుపుచు దైవసమాధియం దుండఁగ నట్టితఱి కనిపెట్టి యాకిరాతుఁడు చేత నెత్తియున్న ఖడ్గముతోని మహమ్మదు నొక్కవేటునఁ జంపుటకు సంసిద్ధుఁడై యుండెను. ఇట్టితరుణములో మహమ్మదు సమాధి చాలించి కన్నులు తెఱచిచూచి సంతసించి యెట్టయెదుటఁ దళతళలాడు ఖడ్గమును బూనియున్న క్రూరకిరాతుఁడు కానవచ్చెను. అక్కిరాతుఁడు మహమ్మదు నుద్దేశించి, "ఓ మహమ్మదు! నిన్నెన్ని పర్యాయములు చంప నిశ్చయించుకొన్నను, ఎవ్వరో సమయమునకు నీయండనుండి నిన్ను రక్షించుచు వచ్చిరి. ఇప్పుడు రక్షించుటకు నీ కెవ్వరున్నారు?" అని ఖడ్గము నెత్తెను. అపుడు మహమ్మదు మిక్కిలి ధైర్యస్థైర్యములతో, "ఓకిరాతుఁడా! నాకు భగవంతుఁ డున్నాఁడు." అని శాంతగంభీరముతోఁ బ్రత్యుత్తర మొసఁగఁగా నాకిరాతుఁడు విస్మయపరీతచిత్తుఁడై నిశ్చేష్టుఁడై చేతిఖడ్గమును జాఱవిడిచెను. అట్లు జాఱవిడిచిన ఖడ్గమును మహమ్మదు చేకొని, "ఓకిరాతుఁడా! నిన్ను రక్షించుట కిప్పు డెవ్వరున్నారు?" అని ప్రశ్నింపఁగా నతఁడు "అయ్యో! నన్నుఁ జంపకుము చంపకుము. అయ్యయ్యో! నే నొంటరి నయిపోతిని. ఇప్పుడు నాకు దిక్కు లేదు. నాకు హితు లెవ్వరుగాని యిచ్చట లేరైరిగదా! ఏమి చేయుదును. నన్ను క్షమించి విడిచిపెట్టుము." అని మొఱ్ఱపెట్టసాగెను. అంత మహమ్మదు వానికి జ్ఞానముఁ గలుగఁ జేయుటకే యట్లు ప్రశ్నించెను గనుక, ఈమాటలు విన్నతోడనే దయతో "ఓకిరాతుఁడా! మఱచితివా. నాకండయైన భగవంతుఁడు నన్ను రక్షించినాఁడు.

నీవన్నఁ నో దిక్కుమాలినవాఁడవై యున్నావు. ఇప్పుడైనను బుద్ధిఁ దెచ్చుకొని యీశ్వరుని దెలిసికొనఁ బ్రయత్నింపుము. ఈశ్వర సాహాయ్యమువంటిది మఱియొండును లేదు. భక్తియే బలప్రసాది.'' యని చెప్పి యీశ్వరతత్త్వమును బోధింప నాకిరాతుఁడు పూర్ణముగా మాఱి జ్ఞానియై, మతబోధకుఁడై మిగుల ప్రసిద్ధిఁగాంచెను.

మహమ్మదుయొక్క యీశ్వరవిశ్వాస మిట్టిది. అతఁడు ఈశ్వరప్రార్థన చేయుచున్నప్పుడు బాలుఁడు తాతా! యనుచు వీపుపై నెక్కి ప్రాకినను ఆతనిఁ జలింపఁజేసెడిది కాదఁట! అట్టియీశ్వరభక్తిని మహమ్మదు లోకమునకు వెల్లడించుచున్నాఁడు. మహమ్మదుబోధనలనెల్ల బాగుగ విమర్శించితిమేని యొక్క దివ్యరత్నము దొరకఁగలదు. అది యేదియన దేవుఁడొక్కఁడే యనునది. వేదాంతి 'ఏకమేవా ద్వితీయమ్' అని ఖండితముగాఁ జెప్పినట్లుగా, మహమ్మదు ఈయొక్క సత్యమునే లోకమున కొసఁగించు తలంపుతోఁ దనజీవితకాలమునఁ బరిశ్రమ చేసెను. అసందిగ్ధముగా పరిశుద్ధమయిన యద్వైతమును బోధించిన దీమహానుభావుఁడే. ఇదియే మనకుఁ గావలసిన యమూల్యరత్నము. మహమ్మదీయమతమును మనచిత్తమున బాగుగ నాటించెడు సత్యరత్నమిది యొక్కటియే. కల్యాణగుణవిశిష్టుఁడై, అఖండతేజోరాశియయి, నిత్యుఁడై, పరిపూర్ణకారుణ్యసాగరుఁడై యొప్పు పరమేశ్వరుఁడొక్కఁడే. అతఁడే యారాధింపఁదగినవాఁడు.

ఈమతములనెల్ల నిప్పుడు చక్కఁగా విమర్శించి చూచితిమేని అవి యన్నియు నన్యోన్యవిరుద్ధముగా కొంతమాత్రము నుండక యందమయిన యైకమత్యముతో కలిగి యున్నట్లు గోచరించును. హిందూమతము యోగభక్తి నిష్కామకర్మలనుగూర్చియు క్రైస్తవమతము ఈశ్వరుని యపరాధక్షమనుగూర్చియు, బౌద్ధమతము దుర్విషయనిర్వాణమునుగూర్చియు, మహమ్మదీయమతము పరిశుద్ధాద్వైతమునుగూర్చియు లోకమునకు బోధించుచున్నవని యిపుడు చెప్పియుంటినిగదా. దీనినిబట్టి యన్యమతములు బోధించుచున్నకన్న విషయములు మామతమొక్కటియే బోధించుచున్నదనియు, కాఁబట్టి మామతమొక్కటియే లోకమవలంబింపఁదగియున్నదనియు నెందుఁ గొందఱు చెప్పవచ్చును. ఒక్కొక్కమతము కొన్నికొన్నివిషయములనుగూర్చియే విశేషముగా నొక్కి చెప్పుచుండుటచేతను, ఒక్కమతమునే యనుసరించియున్నపక్షమున నామతమందు ప్రాముఖ్యముగా పెక్కులోకములుకూడ మిళితమయి యుండక తప్పదుగనుక జనసామాన్యమునను సత్యాసత్యనిర్ణయములో భ్రమప్రమాదాదులు కలుగుచుండుటయు, అట్టియెడ నామతమే సత్యమన్న దురభిమానము కలిగి యితరమతములన్న నసహనము పొడముటకు అవకాశ ముండుటచేతను, అట్లనుసరించుట కొంతమాత్రమును వలనుపడదు.

స్థాలీపులాకన్యాయముగా నేమతమునగాని పరీక్షింపఁ జొచ్చినయెడల ధర్మాధర్మములలోను సత్యాసత్యములలోను ఏదియయినను చేఁ జిక్కవచ్చును కాఁబట్టి యట్టి పరీక్ష దీనికిం దగదు. విపులముగను, విశేషముగను, బలముగను, ఖండితముగను; ఏసత్యమును ఏమతము చెప్పుచున్నదో దానిని మాత్రమే మనబుద్ధిచేఁ బరిశీలించి వ్యవహారణముగా ధరింపవలయును. ఈమతములను మనము విమర్శించినప్పు డవి లేశమాత్రమును పరస్పరవిరుద్ధముగా నుండకుండుటయేగాక ఒక్కొక్కమతమునకుఁ దక్కినమతములెల్లఁ జక్కని యనుబంధముగా నున్నట్లును, అందేది లోపించినను మతము అసంపూర్తిగానే యుండునట్లును, పొడకట్టును. పూర్వోక్తములయిన నాలుగు మతములును, సర్వమతసమ్మతమయినమత మనెడి దివ్యమందిరమునకు నలుప్రక్కలుగాను ఉన్నట్లు తోఁచును. ఏమందిరమునుగాని మన మొకప్రక్కనుండియే చూచినపక్షమున దానియందు మొక్కదిక్కుదే మనము చూడఁగలముగాని తక్కినప్రక్కల నున్నవిశేషములనంతగాఁ జూడనేరముకదా. మతమందిరముకూడ నట్టిదే. ఒక్కమతముతైపునకే చూచినపక్షమున నది యసంపూర్ణమయినదనుటకు సందేహములేదు. ఈలోకములోని మతములన్నియుఁ గలిసి యొక్కమహామతముయొక్క భాగములుగా నున్నవి. ఒకటియే మతము. ఒక్కఁడే దేవుఁడు. ఒక్కటియే శక్తి. ఒక్కటియే సృష్టి. అవి భక్తపదార్థముయొక్కయొక్కొక్కభాగములుగాచి వేర్వేఱనిభావింపవచ్చునా? ఒక్కదేహమునుగాంచి కాళ్లను చేతులును, ముక్కును చెవులును, ఉదరమును శిరమును, వేర్వేఱు మనుష్యుల దేహములని తలంచువాఁడు, ఏనుఁగెట్లుండునో పరీక్షింపఁగోరి యొకఁడు పాదములను స్పృశించియు, నొకఁడు తొండమును తాఁకియు, నొకఁడు కర్ణములనంటియు, గజము రోలువలెనుండునని యొకఁడును, రోఁకలివలె నుండునని మఱియొకఁడును చేటవలె నుండునని మఱియొకఁడును చెప్పిన యంధులను బోలియుండురు. మతవిషయమునందుఁ గూడ నిట్టిలోపమును పొరఁబాటును, భ్రమయు, రాకుండునట్లు బుద్ధిమంతుఁడు మెలంగుచున్నాఁడు. మతమనునది యొక్కటియే యనియు హిందూ క్రైస్తవ బౌద్ధ మహమ్మదీయమతములు ఒక్కమతముయొక్క యంగములే యనియు, నందేది లోపించినను, మతదేహము వికారముగానే యుండుననియు, బుద్ధిమంతుఁడు గ్రహించి వాని నన్నిటినిగూడ సమదృష్టిఁ జూచి వానివాని యాజ్ఞల ననుసరించి ప్రవర్తించుచున్నాఁడు. ఏకదేహముయొక్క యంగములేయని యెఱింగినప్పుడు వానియెడ సమప్రేమను గలిగి యుండుట స్వభావము కావున, మతమొక్కటియేయని ప్రత్యక్షముగాఁ గనుఁగొన్నప్పుడు దానివివిధాంగములయినసర్వమతములను సమదృష్టిఁ జూచి జ్ఞానియయినవాఁడు వానివాని యాచారములనెల్ల శిరసావహించుచున్నాఁడు. వీణియ మున్నగు సంగీతసాధనములయందు [illegible] లైనశ్రుతులు;

చేసి శ్రావ్యగానము నొసంగి మంచినీళ్ల విందు సల్పురీతినే సర్వమతములసమ్మేళనము చేతను వెలయు మహామతము మానవహృదయమునందు దనివి యాత్మాభివృద్ధికి సాధనమగు చున్నది. ఇదియే సర్వమతసమ్మత నైజ మతము. ఈ మహామత మనుసరించువారికి లోక మంతయు నొకవిశాల మగు భవనము, ఈశ్వరుండే తండ్రి తల్లి రక్షకుండు, ఈశ్వరాశ్రితములగు సమస్త దేశములవారైనను సహచరులు, మానవులందఱును అన్నదమ్ములు అక్కసెల్లెండ్రు, అయి యుండుటచే వారి యాత్మానందమునకు కొఱవులేదు, వారి ప్రేమకు మితములేదు, వారి ధీరత్వమునకును వారి సత్కార్యాచరణశూరత్వమునకును అడ్డంకి లేదు. వారిపలుకు లమృతపుం జిలుకులు. వారి తలంపులు కోమలములు.

సర్వమతసామరస్యముగల యీమహామతము బూనినవారు హిందువులచే హిందువులనియు, క్రైస్తవులచే క్రైస్తవులనియు, బౌద్ధులచే బౌద్ధులనియు, మహమ్మదీయులచే మహమ్మదీయులనియుం గొనియాడం బడుచున్నారు. అట్టిమతస్థులు భక్తులకు భక్తులై, యోగులకు యోగులై, దేశాభిమానులకు దేశాభిమానులై, సర్వదేశాభిమానులకు సర్వదేశాభిమానులై వెలయుచున్నారు. లోకములో సాధారణముగా యోగులైనవారు భక్తులను జూచి "వీరేల విచిత్రవాంఛలతో గంతులు వేయుచు, భజనలు సల్పుచు, బొబ్బలిడుచున్నారు? నిర్మలహృదయమున వీరేల యీశ్వరుని గనలేకున్నారు?" అని నిందించుచుండుటయు, యోగులను జూచి భక్తులు, "వీరేల యున్మత్తులై కుప్పించుచున్నారు. ఎచ్చోటం జూచినను దయానిధి యగుభగవంతుండు దర్శనమిచ్చి మహదానందమును ప్రసాదించుచుండంగా [illegible]గు లేల [illegible] నిమీలితనేత్రులై కూర్చుండుచున్నారు?" అని గర్హించుచుండుటయుం గలదు.

నిజము పరికించిచూడంగా నీయిర్వురయభిప్రాయములును అవిరుద్ధములుగా నేయున్నవి. వానియందెంతమాత్రమును వైషమ్యము లేదు. యోగులకు సర్వేశ్వరుఁడు యోగదృష్టిచే నగపడుచుండుటయు, భక్తులకు కృపాపరిపూర్ణుండగు భగవంతుఁడు ప్రేమయను మహాసముద్రమున ముంచి [illegible]ంచుటయు, రెండును సత్యములై యున్నవి.

యోగులకు బ్రహ్మమే యానందము ఆనందమే బ్రహ్మము. భక్తులకు భగవంతుఁడే ప్రేమ, ప్రేమయే భగవంతుఁడు. సూక్ష్మదృష్టిని పరికింప [illegible] సత్యములే, ఈ రెంటికిని భేదములేదు. దయ-ఆనందము, ఈ రెండును [illegible] కవలపిల్లలే. రెండును కూడ బ్రహ్మమునుండియే ప్రవహించుచున్న[illegible] భగవంతుఁడు నిర్గుణుఁడు గాను భక్తులకు సగుణుఁడు[illegible]చున్నాఁడు. ఈ యభిప్రాయము పరస్పర విరుద్ధముగా నున్న[illegible] బరికించి చూడుఁడు. భేద మేమియుఁ గానుపడదు.

ఈశ్వరుఁడు సగుణుఁడన మనుష్యాదిజంతువులవలె రూపము కలవాఁడని కొందఱు భ్రమపడవచ్చును. నిజమాలోచించి చూడ మనుష్యునకును రూపములేదు. మనుజుఁడు రూపసహితుఁడనుట యజ్ఞానము. మానవుఁడు శక్తిస్వరూపుఁడు. ఈశ్వరుఁడును శక్తిస్వరూపుఁడే. ఈశ్వరుఁడు సమస్తకళ్యాణగుణవిశిష్టుఁడు. మానవుఁడన్ననో స్వల్పకళ్యాణగుణాంకుర విశిష్టుఁడు. కేవల స్థూలనేత్రముచేఁ జూడఁబడువాఁడు కాకుండుటచే నీశ్వరుఁడు నిర్గుణుఁడని యోగులును, భక్తులనెల్ల కారుణ్యసాగరమున ముంచి నిరంతరకృపాపరిపూర్ణుఁడై కనుపట్టుటచే సగుణుఁడని భక్తులును జెప్పుదురు. అణుమాత్రము భక్తిని సమర్పించినను ఈశ్వరుఁడు సంతుష్టిఁజెంది యట్టిభక్తులను ప్రేమించుచున్నాఁడు. ఇదియే భక్తుల సందేశము. అందుచేతనే సర్వమతసమ్మతమతస్థులు భక్తులును యోగులుగూడనైయున్నారు. ఒక్క భక్తియోగమునందుమాత్రమే యెల్లప్పుడును మునిఁగియున్న పక్షమున నట్టిమహామతస్థులను కర్మబాహ్యులనియు కేవలవిరాగులనియుఁ గొందఱు నిందించి ఈశ్వరసృష్టియొక్క యుద్దేశమును వీరు గ్రహింపలేదనియు, కర్మలు చేయకుండుట ప్రకృతివిరుద్ధమగుటచే వీరిమార్గము నింద్యమనియుఁ జెప్పవచ్చును. అట్లు నిందింపఁబడుటకు ఈసర్వమతసమ్మతమతస్థులు జ్ఞానదూరులు కారు. వారు కర్మలు చేయుచునే యుందురు. కర్మలన్నతోడనే వ్రతములు యజ్ఞములు మొదలగునవి యని కొందఱు భావింపవచ్చును. వారి వ్రతములు సాధారణ జనుల వ్రతములవంటివి కావు. వారి వ్రతములు వేఱు. సత్యము, జీవసంరక్షణము, సత్కార్యాచరణము, ఇవియే వారి నిత్యవ్రతములు. వారును యజ్ఞము చేయుదురు, కాని పశువులఁజంపి జీవహింస కొడిగట్టరు. కామక్రోధాదుల నెడి పశువులఁ జంపి, శమాదుల నాస్థానమున నిలుపుటయే వారి యజ్ఞము కాఁబట్టి యీ మహామతస్థులు, దేశోపకారకరములగు కార్యములు చేయుచు నధర్మమును క్రమముగా నశింపఁజేసెడి కర్మయందు మునిఁగియుందురు. ఇదియే వారికర్మ. ఈ సత్కార్యాభిలాష వారిని బురికొల్పుటచేతనే 'స్వాతంత్ర్యము కొఱకై పోరాడి, యీశ్వరుని ధర్మరాజ్యమును విస్తీర్ణముజేసి, సద్ధర్మమును సేవజేసి, మానవునియొక్క స్వాతంత్ర్యమును ప్రతిష్ఠింపవలె'నని వారు బద్ధకంకణులై యొక్క యీశ్వరాజ్ఞనే మదిని నిల్పి యాపదలకు నలయక, దుర్జనులకు సొలయక, శ్రమలకు సంభ్రమింపక, తుందుడుకులకుఁ దొట్రుపడక, విఘాతములకు వెనుదీయక, ముప్పతిప్పలకుఁ బుయిలోడక కర్మచేతనే విముక్తి యని నమ్మి కార్యశూరులై సత్కర్మల నాచరించుచున్నారు. ఇట్టికర్మచేతనే సంసిద్ధి యనియు, ఇట్టికర్మయే యీశ్వరప్రీతికరమనియు, వారు బాగుగ నెఱుంగుదురు.

అందుచేతనే,

“తస్మిన్ ప్రీతిస్తస్య ప్రియకార్యసాధనంచ తదుపాసనమేవ” అనఁగా అపరమేశ్వరుని ప్రేమించుటయు నతఁడు ప్రేమించుకార్యములు చేయుటయు, నిదియే యీశ్వరోపాసనయని వారు దృఢముగా నమ్ముదురు. వారుచేయునట్టి కార్యములకుఁ గారణము ఫలకాంక్షకాదు. ఈ యుత్కృష్టమతస్థులు ధర్మమును ధర్మమని తెలియుటచేతనే చేయుదురు. సత్కార్యమును సత్కార్యమని యెఱుంగుటచేతనే చేయుదురు. వారికి వానిఫలములతో నిమిత్తములేదు. ఈశ్వరుఁడు ధర్మస్వరూపుఁడు. ధర్మాధర్మములను గుర్తెఱింగెడి బుద్ధిని మాకు ప్రసాదించుటయేగాక యతఁడు ధర్మమును జేయుమని యంతరాత్మ ముఖమున ఘోషించుచున్నాఁడు, కావుననే మేము సత్కార్యానుష్ఠానమునకుఁ గడంగెదుమని వారు వాక్రుచ్చుచున్నారు. ఇందుచేతనే హిందూమతము బోధించెడి యోగభక్తి నిష్కామకర్మలు వారికి పరమసంతోష జనకములుగా నున్నవి. ఇందుచేతనే వారు వానిని ప్రీతిపూర్వకముగా ననుసరింపఁ బ్రయత్నించుచున్నారు. ఈ కారణముచే వారు హిందువులలోనెల్ల పెద్దవులుగాఁ బరిగణింపఁ బడుచున్నారు.

దీనినిబట్టి వారికి క్రైస్తవమతము అసమ్మతముకాదు. హిందూమతముపై వారికెంత ప్రేమయున్నదో క్రైస్తవమతముపైఁగూడ నంతియే కలదు. సత్యమెందున్నను వారికిఁ బ్రాణపదమే. జీససుయొక్క నిష్కాపట్యమును, ఋజువర్తనమును, ఈశ్వరావేశమును, క్షమయు, కారుణ్యమును, వారికిఁ జక్కగా బోధపడుటచే నతఁడు వందనీయుఁడు. అతని హితబోధనలును, జ్ఞానపూరితములైన వాక్యములును, అనుభవసిద్ధములైన సంభాషణములును, వారికి ఆత్మానందమును, ఆత్మశాంతిని గలిగించుటచే నతఁడు పూజనీయుఁడు. ‘నీవెవరి కుమారుఁడవు?’ అని జీసస నడుగఁడు. అతఁడేమి చెప్పును? ‘నేను దేవుని కుమారుఁడను.’ అని యతఁడు నమ్రతతో నుత్తరమొసంగును. అంతటి యీశ్వరవిశ్వాసము మనకున్నదా? మనము జీససువలె నెప్పుడగుదుమో అప్పుడే మనమట్లు చెప్పనేర్తుము. క్రీస్తువలె మనముండుటను గోరఁ జనునుగాని క్రైస్తవమతస్థులని ప్రకృతము లోకమున వ్యవహరింపఁ బడువారివలెఁ గాదు. ఎప్పుడు క్రీస్తువుబోలియుందుమో మనకదేసుదినము. అదియేమోక్షము. ఇన్ని పాపములతోడను, ఇన్ని దుశ్చింతలతోడను, ఇన్ని దుర్గుణములతోడను నిండియుండిన మనము ఈశ్వరపుత్త్రులమని చెప్పుకొనుటకు సిగ్గుపడవలదా? ఒక్క కోపమును జయింపలేక, ఒక్క దురభిమానమును వీడలేక, యింతటి హేయజీవనము సల్పుచున్న మనము, ‘ఓదయామయుఁడవైన తండ్రీ! నీదివ్యనామ ముచ్చరించుటకు సైతము ఈపాపాత్ముఁడు తగఁడు. నీకుమారుఁ

డనని చెప్పుకొనుటకు లేశమాత్రమును నాకు ధైర్యములేదు. రక్షింపుము.’ అని కన్నుల నీరునించి పశ్చాత్తప్తులము కావలదా? జీససుముందు మనము సూర్యునియెదుట జ్యోతిరింగణములవలె నున్నాము. అతని యీశ్వరభక్తి మన కలవడును గాక! అతని క్షమ మన హృదయమునఁ గుదురుకొనును గాక! అతనిప్రేమ మన స్వాధీనమగును గాక! ఈ క్రైస్తవమతమే మనకుఁ బ్రియతమమైనది. ఇదియే యఖిలజనాపేక్షణీయమైనది కాని యన్యముకాదు.

బౌద్ధమతమన్నను ఈమతస్థులకు గాఢమైన యనురాగము కలదు. నిర్వాణమును బోధించినందునకై వారు కృతజ్ఞులై నమ్రులై బుద్ధుని పాదసన్నిధిని జేరుచున్నారు. నిర్వాణమనఁగా నింద్రియనిగ్రహము, అరివిజయము. ఇంద్రియములకు మూలమైన మనస్సును తన్మూలమున బంధించి దుష్టవిషయముల మీఁదికిఁ బోకుండునట్లు సాధనముచేసిననే శాశ్వతసౌఖ్యపదవి చేకూరును. కఠోపనిషత్తునందు దీక్షించినవిధమున యముఁడు నచికేతసునకు బోధించిన విధముననే బుద్ధుఁడు లోకమున కుపదేశించుచున్నాఁడు.

ఆత్మానగ్ం రథినంవిద్ధి శరీరగ్ం రథమేవతు
బుద్ధింతు సారథింవిద్ధి మనః ప్రగ్రహమేవచ॥
ఇన్ద్రియాణి హయానాహుర్విషయాగ్ం స్తేషుగోచరాన్
ఆత్మేన్ద్రియ మనోయుక్తం భోక్తేత్యాహుర్మనీషిణః॥
యస్త్వవిజ్ఞానవాన్ భవత్యయుక్తేన మనసాసదా
తస్యేన్ద్రియా ణ్యవశ్యాని దుష్టాశ్వా ఇవసారథేః॥
యస్తు విజ్ఞానవాన్భవతి యుక్తేన మనసాసదా
తస్యేన్ద్రియాణి వశ్యాని సదశ్వా ఇవసారథేః॥

అనఁగా, ఓనచికేతసుఁడా! ఆత్మను రథికునిగాను, దేహమును రథమునుగాను, బుద్ధిని సూతునిగాను, మనస్సును గళ్ళెపుఁ ద్రాటినిగాను, తెలిసికొనుము. ఈరథమునకు ఇంద్రియములే గుఱ్ఱములుగాను, విషయములనే సంచారమార్గములుగాను తెలిసికొనుము. ఈ దేహాదియు మనస్సులతోఁ గూడుకొన్న ఆత్మయే భోక్తయని విద్వాంసులు చెప్పిరి. ఎవఁడు ఏకాగ్రతలేని మనస్సుకలవాఁడై అవివేకి యగుచున్నాఁడో వానికి వానియింద్రియములు, సమాహితుఁడుకాని అసమర్థుఁడైన సారథికి దుష్టరథాశ్వములవలె స్వాధీనములు గాకపోవుచున్నవి. ఏకాగ్రచిత్తముగల జ్ఞానికి సర్వేంద్రియములును మంచిగుఱ్ఱ

ములు రథసారథివలెనే చక్కఁగా స్వాధీనములగుచున్నవి. ఇట్లు బోధించిన యతఁడు చిత్తశుద్ధిలేని పక్షమున శాశ్వతానందపదవి లభింపనేరదని నొక్కి చెప్పినాఁడు. [illegible] కథ మునకే, బుద్ధుఁడును హృదయమును పరిశుద్ధముగఁ జేసికొన్నఁగాని నిర్వాణపదవి నెవ్వఁడును పొందనేరఁడని చెప్పుచున్నాఁడు. నీతిని బోధింపనట్టియు, ప్రవర్తనము ముఖ్యముగా గణింపనట్టియు మతము మతమే కాదు. సన్మార్గమునకు మానవుని ప్రేరేపించు బలమును ప్రసాదించు మతమే మతము. ఎంతజ్ఞానము సంపాదించిననేమి? ఒక్క ప్రవర్తనము ధర్మేతరమై యున్నపక్షమున వానికెంతయు లాభములేదు. అట్టివానికి ఆత్మాభివృద్ధి లేదు. చెడుతలంపులను, పాపపుఁబలుకులను, దుష్టకార్యములను నశింపఁజేయుటయందు మానవున కమితసహాయ మొనర్చునదియే శ్రేష్ఠమైనమతము. ఈహేతువుచేతనే బుద్ధుని మతము పూజ్యమైనదిగా నున్నది. ఈలోకములో శాశ్వతధర్మశాసనములు కొన్ని [illegible] కట్టుచున్నవి. వాని నుల్లంఘింపక చరించుటయే యానందపదవికి రాజమార్గము. 'నాస్తి [illegible] విద్యతే' ఇంతకంటె వేఱుమార్గము లేదు. దీనినే బుద్ధుఁ డుపదేశించుచుండుటచే నతనికి పూర్వోక్త మహాయశస్సు లండఱును పూటకాఁపులై పడియుండి శాశ్వతముగాఁ గృతజ్ఞులై యుందురు.

పూజ్యుఁడగు మహమ్మదుకూడ వానికి సంప్రీతిని కలిగించుచున్నాఁడు. ఈతని యీశ్వరవిశ్వాసమును ప్రార్థనాబలమును లోకమునకు మార్గదర్శకములై యుండుటచే నెల్లరమన్ననకు నతఁడు పాత్రుఁడగుచున్నాఁడు. జీసను మహమ్మదు లిర్వురును పరమేశ్వరుని మానసికముగా ప్రార్థింపవలెనని చెప్పుచున్నారు. ప్రార్థనవలన నెంతటి ఘనకార్యములును సుసాధ్యము లగుచున్నవి. ప్రార్థనవలన దుష్టులు సాధువు లగుచున్నారు, పరహింసారతులు భూతదయాపరు లగుచున్నారు, వ్యసనలోలురు ధర్మకర్మధురీణులగుచున్నారు, అసత్యప్రియులు సత్యైకశీలురగుచున్నారు. ప్రార్థనయం దనుతాపము ఒక ముఖ్యాంగముగా నున్నది. తాను కావించిన దుష్కార్యములఁ దలపోసి వానిని సమగ్రముగా దైన్యముతో నీశ్వరసన్నిధానమున నివేదించి పశ్చాత్తాపమున సత్కృత్యముల నిక భావివర్తనమునందుఁ బొడకట్టునట్లు దృఢప్రయత్నము చేయ బద్ధకంకణుఁ డగుచు నందుల కీశ్వరసాహాయ్యమును వినయముతో వేఁడుకొనుటకే యనుతాపమని పేరు. ప్రార్థనవలన నానాఁటికి హృదయరంగమునందుండెడి కల్మషములు తొలఁగిపోయి క్రమముగా నది పరిశుద్ధము కాకున్నపక్షమున నట్టిప్రార్థన సత్ఫలప్రదము కాదనియే నిశ్చయింపవలయును, అది ప్రశుద్ధిగాఁ జేయఁబడలేదనియే నమ్మవలయును, అది నిష్ఫలమని

నేల? నిరంతరాయమగు ప్రార్థనమున నాత్మాభివృద్ధికి మిక్కిలి యావశ్యకముగానున్నది. ప్రార్థనయే మోక్షసాధనముగా నున్నది.

నాయమాత్మా ప్రవచనేన లభ్యో న మేధయా న బహునా శ్రుతేన
యమేవైష వృణుతే తేన లభ్యస్తస్యైష ఆత్మా వివృణుతే తనూగ్ స్వాం'

అనఁగా వేదాధ్యయనాది సాధనములచేత నీశ్వరుఁడు తెలియఁబడనేరఁడు. ఒక్కఁ డీశ్వరుని ప్రార్థించుచున్నాఁడో వానికి భగవంతుఁడు ప్రత్యక్షమగుచున్నాఁడు అని యుపనిషత్తు ఘోషించుచున్నది. ఇట్టి యుత్కృష్టమైన మానసిక ప్రార్థననే మహమ్మదు బోధించుచున్నాఁడు. అందుచేతనే యామహావిశిష్టులు మహమ్మదును గౌరవించుచున్నారు.

ఈమహాత్ములను ప్రేమించు మనకు శీఘ్రకాలములోఁ గూడఁ గొనియున్న మతకర్తలను, ధర్మశాస్త్రకారులను, మహర్షిశ్రేష్ఠులను, అగ్రసోదరులఁగా నున్నారు. వారి హితవాక్యములు మనహృదయతాపమును పోఁగొట్టుచున్నవి. వారి యనుభవసిద్ధములైన సల్లాపములు మనచిత్తసంతోషము గలుగఁజేయుచున్నవి. ఈమతకర్తలను, ఈ ధర్మకర్తలును, సకలకళాశాలలయందలి [illegible] కళాశాలలో నొకఁడు తత్త్వశాస్త్రోపన్యాసకుఁడుగాను, ఒకఁడు ప్రకృతిశాస్త్రోపన్యాసకుఁడుగాను, ఒకఁడు గణితశాస్త్రోపన్యాసకుఁడుగాను, ఉండునట్లే, ఈమతమహాకళాశాలలయందు ఒకఁడు నిష్కామబోధకుఁడుగాను, ఒకఁడు పరిశుద్ధాస్తిక మతబోధకుఁడుగాను, ఒకఁడు భూతదయాబోధకుఁడుగాను, ఒకఁడు భక్తిబోధకుఁడుగాను, గనుపట్టుచున్నారు. ఈలోకమే యట్టికళాశాల. లోకములోని జనులందఱును వారివారి జ్ఞానమును బట్టి ఆయాతరగతులలోని విద్యార్థులవలె నున్నారు. వారి హితబోధనల నాలించి జ్ఞానాధిక్యమును బొంది వారిఁ జూచి మనప్రవర్తనమును దిద్దుకొనుటయే మనకు పరమధర్మమై యున్నది. వారిపరిశుద్ధచరిత్రము లెల్ల మనకు మార్గదర్శకములై దర్పణములవలె రాజిల్లుచున్నవి. అద్దమునఁ జూచునప్పుడు మనదేహమునందలి లోపములను మనము గ్రహించి దిద్దుకొనునట్లుగానే, వారి పూతచారిత్రములను గని మనవర్తనమును సవరించుకొనవలసి యున్నది. హిందూక్రైస్తవ బౌద్ధ మహమ్మదీయ మతములు అజ్ఞానాంధకారములో నడయాడు జనులకెల్ల నలుదిక్కుల నాలుగు

స్వజ్యోతులవలెఁ బ్రకాశించుచు మనుష్యుల కండ్లకును మోక్షమార్గమును ప్రత్యక్షముగాఁ గనఁబఱచుచున్నవి

ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞులు తఱచితఱచి సృష్టియందేకత్వమును నిరూపించుచున్నారు. అట్లే యీలోకములోని మతములెల్ల యేకత్వమును దెలియజేయుచున్నవి. బుద్ధిమదగ్రగణ్యులైనవారు మతములనెల్ల విమర్శించి యోవిమతముల నన్నిటిలో సత్యములను దగిలియున్నవనియు, అవియెల్ల నొక్క మహామతముయొక్క వివిధాంగములుగా నున్నవనియు గ్రహించి సర్వమతముల సమ్మేళనము చేయవలయుననేయే యోగ్యతమమైనదనియు, అదియే యనుష్ఠేయమైనదనియు గ్రహించుచున్నారు. కొందఱు సత్పురుషులు లోకములోని సర్వమతములవారును వారివారి మతములనుగూర్చి యుపన్యసించుటకును, అందువలన సకలమతసారములను గ్రహించి వానిననుసరింప నవకాశముండుటకును మతమహాసభ నొక్కదానిని గూర్చుచున్నారు. ఆస్తికశిఖామణులు వేర్వేఱు దేశములనుండి యేటేట నొక్కనగరమునఁ జేరి వారివారి యనుభవజ్ఞానమును వారివారిసిద్ధాంతములను అన్యోన్యజ్ఞానాభివృద్ధికై తెలుపుకొనుచున్నారు. ఇవి సర్వమతసమ్మత మతవ్యాప్తికి శుభసూచకములుగా నున్నవికదా! హిందూదేశమునఁ బైకి మట్టిమతమునకుఁ బ్రభావాది చక్కఁగా వేయఁబడి క్రమముగా వృద్ధి కానవచ్చుచున్నది. హిందూదేశవాస్తవ్యుల భాగధేయము మిక్కిలి కొనియాడఁ దగియున్నది. ఏలయనఁగా, వారు అన్యదేశముల వారివలె నితరమత పరిశోధనమునకై దూరము పోనక్కఱలేదు. దైవికముగా సకలమతములును హిందూదేశమునందు కాలక్రమమునఁ బ్రవహించినవి. ఎట్లనఁగా, తొల్దొల్త జ్ఞానాబ్ధిలో మునిఁగియున్న దస్యులతో నివాసభూమియైన యీదేశమునందుఁ బ్రవేశించి యార్యులు భరతఖండము నుద్ధరించి తమ జ్ఞానతేజమును నానాఁట నలుగడల వెదచల్లిరి. యోగ భక్తి నిష్కామకర్మలను బోధించిన వారివెనుక బుద్ధుఁడను మహనీయుం డీదేశమునందే యుద్భవించి భూతదయను నిర్వాణమును బోధించి ప్రసిద్ధికెక్కెను. అటుపిమ్మట మహమ్మదీయులు ఈభరతఖండమునఁ జొచ్చి చాలకాలము పరిపాలించిరి. వారి యనంతరము క్రైస్తవులువచ్చి పాలింపఁజొచ్చిరి. ఈవిధముగా హిందూమతమును, బౌద్ధమతమును, మహమ్మదీయమతమును, క్రైస్తవమతమును, ఒక్కచోటికే ప్రవహించుటచే, వానిని బరీక్షించిచూచి యవి బోధించు శాశ్వతధర్మరత్నములను బరికించి వానిని హృదయాభరణముగా ధరించికొనుటకు మంచియవకాశము నుండుటచే మనదేశస్థుల భావిస్థితి యెంతరమణీయమై, యాత్మశాంతిప్రదముగా నున్నది!

ఈపొగయోడలును ఈయూరోమార్గములును లేనికాలమున, ఈలోకములోని భిన్నదేశములవారికి అన్యోన్యసంసర్గము కష్టసాధ్యమై యుండునప్పుడు ప్రతిదేశము వారును తమదేశమునందు పండుపంటలే ప్రశస్తములైనవనియు, తమదేశమునందుఁ జేయఁబడు వస్తువులే యుత్తమములైనవనియు నభిమానవశమున భావించుచుండువారు. ఇప్పుడన్ననో దేశదేశములకును రాకపోకలుగలిగి యుండలివస్తువులీదేశమునకును, ఇండలివస్తువులాదేశమునకును దీసికొనిపోఁబడుటచేత జనులకు తొంటిదురభిమానము పోయి యేది యుత్కృష్టమైనదో తెలిసికొని దానిని గ్రహించుట కవకాశము కలిగినది. ఇట్లే యెల్లమతములయందుండు సారమును బరీక్షించి మంచిని గ్రహించుటకు పూర్వకాలమునకంటె మన కిప్పుడు అవకాశ మెక్కువ చిక్కినది.

ఒక్కవాణిజ్యవిషయమున నననేల? సమస్తేతర విషయములయందును నీమార్పు గూఢమయ్యు విస్పష్టముగా లోకమునందెల్లఁ గానవచ్చుచున్నది. ఒక దేశస్థులు సంపాదించిన జ్ఞానధనము వేఱొక దేశస్థుల జ్ఞానధనముతోఁ గలసి యాకొండొకటి సమ్మేళనము నుండియు, నొక్క చక్కనిజ్ఞానము బయలువెడలి లోకముయొక్క [illegible]వృద్ధికి హేతుభూతమగుచున్నది. ఒక దేశస్థుల తత్త్వశాస్త్రమును, రాజనీతిపద్ధతులును, ప్రకృతిశాస్త్రములును, మానవసంబంధములగు నితరవిషయములును, వేఱొకదేశస్థులకుఁ దెలియుతోడనే వానికివన్నెవచ్చి యద్భుతమైన రూపముల నభివృద్ధినందుచున్నవి. ఒక్కొక్క మహనీయుని స్వానుభవసిద్ధములైన బోధములు సకలతత్త్వవేత్తలకును నత్యంతోపయోగకరమైయుండును గదా! ఇట్లే మతవిషయమునందుఁ గూడ నొక్కమతముయొక్క సిద్ధాంతము లన్యమతములకు సహకారములుగ నుండుచున్నవి. ఒక[illegible]మతముయొక్క సత్యమును వేఱొక్కమతము నిర్ధారణచేయుచున్నది. మతముల నన్నిటిని బరీక్షించినప్పుడే వానినిగ్గు అంతయు నొక్కటేయనియు, వివిధప్రదేశములలోఁ బ్రవహించుచు వివిధనామములచేఁ బిలువఁబడు నేకమహానదివలెనే, మూలమునం దొక్కటిగనే యుండి వివిధరూపములఁ గనుపట్టు మతము ఈశ్వరసృష్టికాలము నుండియు నగోచరమయ్యు గోచరమై, విచిత్రగతుల నేకవిధమగు నుద్దేశముతోడనే క్రమాభివృద్ధినందుచు, సంకుచితముగనుండునది విశాలమగుచు, పరిపూర్ణమగుటకుఁ బ్రయత్నించుచు, నీశ్వరుని సమీపించుచున్నదనియు, పలువన్నెలుగలుగు, నూనములతోఁ గూర్చిన పుష్పమాలిక నొండొక రూపమై విచిత్రమైన సువాసనవెడలునట్లు సర్వమతసామరస్యముచేతను జనించినసారము అద్భుతమై యత్యంతమధురమై మహదానందము నింపునని యుఁ జక్కఁగ బోధపడఁ

కలదు. ఎల్లమతములయొక్క పరమావధియు నొక్కటియై యున్నది. మతము యొక్క పనియేమన నజ్ఞానులు జ్ఞానులగుట, యధర్మవర్తనులు ధర్మమార్గ సంచారులగుట, పరాధీనులు స్వతంత్రులగుట, ఈశ్వరవిదూరులు ఈశ్వరసామీప్య మందినవారగుట, అపవిత్రవ్యాపారులు పవిత్రులగుట, భీతచిత్తులు నిత్యానంద మొందుట. ఈ కోరిక సమస్తలోకమును చేదుకొనిపోవు ప్రయత్నములను మనము సృష్ట్యాదినుండియు, మానవుని యిచ్ఛలయందును, మహాత్ముల కృషులయందును, దేశభక్తుల స్వార్థత్యాగములయందును, వివిధజాతుల యుద్ధములయందును, దేశస్థితుల బెరుగుతరుగుల యందును, దేశచారిత్రముల యంతర్గతులయందును, ప్రకృతిశాస్త్ర రహస్యములయందును, విస్పష్టముగాఁ గనుచున్నాము. శాస్త్రములెల్లను సముభావముఁ జెందుచున్నవి. కోరికలెల్లను నేక ద్వారమునఁ జొచ్చుచున్నవి. దేశములెల్లను క్రమక్రమమున సంయుక్తి నందుచున్నవి. లోకమునం దెల్లరగుండియలును నేకరీతిగోఁ గొట్టుకొనుచున్నవి. 'ఏకమేవాద్వితీయం' అను సత్యము స్థాపింపఁబడఁగలదని బయటనుండియు లోపలనుండియు నేకగ్రీవముగా నొక్క దివ్యధ్వని యనిష్ఠముగా వినవచ్చుచున్నది. ఆదివ్యధ్వనియే యెల్లరను సర్వమతసమ్మతమతావలంబకు లగునట్లు పురికొల్పి మేలుకొల్పెడి జయభేరి యగుఁగాక! మహనీయులందఱు నెదురుచూచెడు దినము వేవేగమె వచ్చుఁగాక!

సమాప్తము.

———

488

మతతత్త్వము—మానవప్రకృతి.

"ఆత్మాన మేవ ప్రియ ముపాసీత"—బృహదారణ్యకోపనిషత్తు.
"ఆత్మా వా అరే ద్రష్టవ్య శ్శ్రోతవ్యో మన్తవ్యో నిదిధ్యాసితవ్యః"—,,

ఒక్క పరమాత్మను మాత్రమే ప్రేమతో నుపాసించుఁడీ.

పరమాత్మమాత్రమే కనఁదగినది. వినఁదగినది. మననిదిధ్యాసనములు చేయఁదగినది.

క. ప్రేమింపుము మహాత్ములఁ। బ్రేమింపుము నిన్నుఁ బలెనె విశ్వము నెల్లన్
ప్రేమింపుము ధర్మంబును। బ్రేమింపుము సర్వలోకపిత ననిశంబున్.

ఈ ప్రకారముగా మన సమస్తమయిన ప్రేమను భగవంతుని వైపునకే త్రిప్పి మనసకలకార్యములను నాతనికొఱకే చేయవలెనని యిచ్చిన యాజ్ఞ మన మానవప్రకృతికి మిక్కిలి స్వభావసిద్ధముగా నున్నది. ఈశ్వరుని కొఱకే మనము సృజింపఁబడితిమి. మనయనురాగములును, ఇంద్రియజ్ఞానములును, అంతశ్శక్తులును, సమస్తమును సర్వేశ్వరుని వైపునకుఁ ద్రిప్పుటకే యుద్దేశింపఁబడి మనము నిర్మింపఁ బడితిమి. వేయేల? ఈశ్వరునితోడిసాంగత్యమే మనజీవితముయొక్క ముఖ్యోద్దేశమై యున్నది. ఈపరమసాంగత్యమునకుఁ దగినమూలబీజములు మనలో మొదట లేనిపక్షమున మన మీశ్వరు నెట్లు ప్రేమింపఁ జాలుదుము? మనజీవితమునంతను నాతని కొఱకే యెట్లు వినియోగింపఁ గలుగుదుము? కావున నాయుద్దేశమే యథార్థమైనపక్షమున దానికనుగుణముగా మొదట మనలో నట్టిబీజము లుండకతప్పదు. ఇతరులు మాటలు చెప్పఁగా విని, జ్ఞప్తినుంచుకొని, మరల నుచ్చరించెడు శిశువునందు ప్రథమమున నందున కనువగు శ్రవణశక్తియొక్కయు, జ్ఞాపకశక్తియొక్కయు, నుచ్చారణాశక్తియొక్కయు బీజోపకరణములే లేనిపక్షమున, ఆశిశువు ఆరీతిని జేయలేనివిధముననే, సర్వేశ్వరునిపై భక్తినుంచి యాతనిఁ బ్రేమించుటకును, సమస్తకార్యముల నతనికొఱకే చేసి మనజీవితమే యొక్కయెడతెగని ప్రార్థనగా నుండునట్లు చేయుటకును దగినమూలబీజములు మానవునియందు స్వభావసిద్ధముగా లేనియెడల మన మట్లొనరించుటకు శక్తిలేక యుందుము. కాఁబట్టి మతతత్త్వమునకుఁ దగినమూలబీజములు మానవప్రకృతిలోనే యుండి తీఱవలెను. ఆమూలబీజములను వృద్ధిఁజేసికొనెడిశక్తియు, స్వాతంత్ర్యమును

మనయందు యుండవలయును. ఇట్లున్న వనుసిద్ధాంతమునే నే నిప్పుడు సోదాహరణముగా స్పష్టపఱుపఁ బ్రయత్నించుచున్నాను.

1. సృష్ట్యారంభకాలము నుండియు మానవులు తమకంటె నెక్కువశక్తి కలిగినట్టియుఁ దమకంటెఁ దక్కువలోపములును దోషములును గలిగినట్టియుఁ దమ కతీతమైన దొకటి యుండి యున్నదని నమ్మి దానితో సంబంధ మేర్పఱచుకొనుటకుఁ గోరికను గలిగియే యున్నారు. ఈమతనిరతి మానవున కనాదిసిద్ధముగా నుండి యున్నది. ఇంత సత్యమైనట్టియు, వివాదమున కాస్పద మీయనట్టియు నంశము మఱియొక్కటి లేదని రూఢిగాఁ జెప్పవచ్చును. తన కున్న శక్తులతోడను, గుణములతోడను నే సంతుష్టి నందియుండక మానవుఁడు తనకంటె విశేషశక్తిమంతుఁడును గుణోత్తముఁడును, అయిన దేవుఁ డెవ్వఁడో యున్నాఁడని గట్టిగా నమ్మి యాతనితో సంబంధ మేర్పఱచుకొనుటకు ఆదినుండియుఁ బ్రయత్నములు సలుపుచునే వచ్చెనన్న యంశము నిర్వివాదమైన దని చెప్పుటకు సందేహములేదు. ఈమతోన్ముఖత స్వతస్సిద్ధమైన దని నను మెఱుంగుదుము. ఆయాదేశములలోనిజను లాయాకాలములకుఁ దగినట్లుగాఁ దాము పూజార్హముగా నెంచినదేవతయెడలఁ గొన్ని యనర్హమైన భావనలను గలిగి యుండినమాట వాస్తవమే యైనను, వారేయేగుణములను సద్గుణములుగా భావించి యమితముగా వానిని వృద్ధిఁజేసికొనుటకై ప్రయత్నించిరో యాకల్యాణగుణములను మనము పరీక్షించునప్పుడు మానవుఁడు తానున్నస్థితియందే యుండి సంతుష్టినంది యుండువాఁడు కాఁడనియు, నట్లు క్రమముగా వృద్ధి నందఁ జూచుచుఁ దన కతీతమైనశక్తి గలయీశ్వరుని సమీపింపఁ బాటుపడుచు నీశ్వరసాంగత్యమును బెంపొందించుకొనుస్వభావము కలవాఁడనియు దానిని బట్టియే మనకు స్పష్టముగాఁ దెలియవచ్చుచున్నది.

మతముయొక్క మహత్త్వమును దెలియఁజేయుటకై యీయల్పపరిశీలనమే చాలును. మనుజునియొక్క యీయసంతుష్టివలననే దేశములు క్రమముగా నాగరికత నందఁగలిగెను. పూర్వకాలములందు నద్భుతముగాఁ దమబుద్ధిని వికసింపఁజేసి గ్రంథములు వ్రాసియుఁ గళలనేర్చియుఁ జిత్తరువులఁ జిత్రించియు సకలదిశావ్యాప్తమైనకీర్తిని బడసినచరిత్రలలోని మహాత్ములను బరీక్షించినఁ గాని, సామాన్యజనులవలెఁ గాక రణరంగములందుఁ దమధైర్యసాహసములను వెల్లడించినయోధవరులను, నత్యంతభూతదయాసమేతులై పరోపకారముకొఱకే తమజీవితమునంతను ధారపోసినసత్పురుషులను దలంచినఁ గాని, జనులు తమతమ కాలములనాఁటివారి గుణములకంటె నెక్కు

ప్రశంసనీయమైనట్టియు నీశ్వరసామీప్యము నందించునట్టియు సద్గుణములను బొందుటకై నిరంతరకృషి సల్పుచుఁ బరిపూర్ణు లగుటకుఁ బాటుపడుచున్నా రని తేటతెల్లమగుచున్నది కదా. పరిపూర్ణులగుటకై మానవులుచేసెడి యీప్రయత్నమే మతముయొక్క ముఖ్యాంగముగా నున్నది. ఇదియే మనుజుని నాగరికతయొక్క యభివృద్ధికి మూలమై యున్నది. మత మనునది కేవల మకస్మాత్తుగాఁ దోఁచెడిప్రేరేపణ యెంతమాత్రమును కాదు. భావప్రేరితముగా మొదటనే కేవల మీశ్వరునిమీఁదికిఁ దిరిగినమనసుచేత మతము వృద్ధియగుచుండుట లేదు. తన జీవితముకంటెను, తన గుణములకంటెను నెక్కువ పరిపూర్ణమైనస్థితి నందవలెననుకోరిక హృదయములో నుదయించుటవలననే మతము క్రమముగా వృద్ధిఁ జెందుచున్నది. ఈవిధముగాఁ దనకంటె నున్నతపదవిని, నున్నతగుణములను బొందవలెననెడికోరిక చిరకాలమునుండియు మానవులహృదయములోఁ గలుగుచుండుటకే మతమని పేరు. ఈమతము నశించునది కాదు. మతములను జేరిన యెన్నియో బయలువెడలి కొలఁదికాలమునుండి నాశముం జెందవచ్చును, కాని యీపైఁజెప్పినమత మెన్నఁటికిని నశింపనేరదు. దయాధిక్యమును, గుణాధిక్యమును, పొందవలెననియే మానవులు ప్రయత్నించుచు నెల్లకాలమును బ్రయత్నములు సల్పుచు మధ్యమధ్య నెన్ని విఘాతములు వచ్చినను దమకృషినిమాత్రము మానకయే యుందురు. ఈమతమే శాశ్వతమైనది. ఈశ్వరసామీప్యము నందుటకై పాటుపడెడి యీ స్వభావసిద్ధమైనమతమే శాశ్వతముగా నిలుచునది. కొన్నివిధుల నేర్పఱచి మత మేదియైనను స్థాపింపఁబడిన పక్షమున నది కొంతకాలమునుండి పోవచ్చును. మానవప్రకృతి సిద్ధమయి మతతత్త్వమునకు మూలహేతువైన యీపైనిఁ జెప్పిన మానవహృదయములోని కోరికను తుడిచివేయుట యన్న నదియెంతమాత్రమును తుడిచివేయఁబడునదికాదు. ఇంతకంటె మంచిమార్గమునకుఁ బోవుదమన్న యిచ్ఛాబీజమును దయామయుఁ డగుసర్వేశ్వరుఁడు తనకొఱకే మన హృదయములో నాఁటియున్నాఁడు. మనలను సన్మార్గమునకుఁ గ్రమముగాఁ దీసికొని వచ్చుటయే యతని యభిమతమయి యున్నది గనుక నింతకంటె వేఱుమార్గము కానరాదు.

ఈపరిశీలనమువలన మన కొకచక్కనియంశము బోధపడుచున్నది. దీనినిఁ బట్టి యేమతము శ్రేష్ఠతరమయిన దని మనము బాగుగా విచారించుకొనుట కవకాశము కలుగుచున్నది. సమస్తకల్యాణగుణములయందును మానవుని పరిపూర్ణతను [illegible]ని పోవుటయే మతముయొక్క పని యని మనము గ్రహించితిమి కాఁబట్టి యాశ్వ[illegible] పరిపూర్ణత్వమును ఏమతము మనకుఁ జక్కఁగాఁ బ్రదర్శించునో? ఆమతమే శ్రే[illegible]

దని తెలియవచ్చుచున్నది. మానవుని పాపకార్యములనుండి విడిపించి పరిశుద్ధుఁడగునట్లుగాఁ జేయుటకు సర్వేశ్వరుని కల్యాణమూర్తిగాను పరిశుద్ధస్వరూపుఁడుగాను ప్రదర్శించునదియే యుత్కృష్టమయినమతము. మనలను పరిశుద్ధుఁడైనయీశ్వరుని సామీప్యము నందించుచున్నదా? మనలను నానాఁటికి జ్ఞానవంతులనుగాఁ జేసి జ్ఞానమూర్తి కడకుఁ దోడ్కొనిపోవుచున్నదా? సృష్టికర్తనుగూర్చి సదభిప్రాయములను బుట్టించి మనబుద్ధిని క్రమముగా వికసింపఁజేయుచున్నదా? యను నీప్రశ్నలే, యేమతముయొక్క సత్యాసత్యములనైనను పరీక్షించునపుడు మన మడుగవలసిన ముఖ్యప్రశ్నములు. మతముయొక్క పని యేమి? మనలను ఉత్కృష్టపదవికిఁ గొనిపోవుటయే కావున నీతికి భంగమయినభావనలను భగవంతునియెడ మనము కలిగియున్నపక్షమున, ఆమతము హీనమయినదే యనిచెప్పవలసియుండును. దేవుఁడు ధర్మస్వరూపుఁడు కాఁడని చెప్పెడు మతము మంచిది కాదు. ఈశ్వరుని నిర్హేతుకజాయమానకటాక్షమునకుఁ గళంకముఁ దెచ్చెడి మతము గొప్పది కాదు. కామక్రోధలోభమోహమదమాత్సర్యము లనెడి యరిషడ్వర్గము సకలలోకనాయకునియం దున్నదన్నమతము శ్రేష్ఠమయినది కాదు. మనలను ధర్మమార్గమునకు మాఱుగా దుర్మార్గమునకు దింపెడిమతము లేశమయిన ననుష్ఠేయమయినది కాదు. సత్ప్రవర్తనమును వృద్ధినొందింపనిమతము మతము కాదు. శ్రేష్ఠమైనయాలోచనలను, పవిత్రమయినమాటలను, పరిశుద్ధమయినకార్యములను పెంపొందించెడిమతమే మతము. అదియే నిశ్చయముగా మత మనిపిలువఁబడఁదగినది. అదియే నిక్కముగా సకలజనులచే ననుష్ఠింపఁబడఁదగినది. ఏమతము నానాఁటికి జనుల నీశ్వరసామీప్యము నందించుచుండునో అదియే శాశ్వతమయినది సత్యమయినది.

మానవులు పరిపూర్ణులు కారు కాఁబట్టి వారిచే సృజింపఁబడినమతములు గాని మఱియేవిగాని యమోఘములు కాఁజాలవు. మితమయినబుద్ధిచే మన మనుష్ఠించునవియు మనచే నిర్మింపఁబడినవియు సత్యములైనవే యని మనము భావించినను, అపరిమితశక్తిజ్ఞానదయాస్వరూపుఁడైనసర్వేశ్వరునియెడల నవి యెంతో లోపపూరితములుగానే యుండును. నామతము శ్రేష్ఠతమమనియు, ఆతనిబుద్ధి సర్వోత్కృష్టమనియు, మన మనుకొనునప్పుడు మనపరిమితజ్ఞానమును బట్టి పరీక్షించుచున్నాము గాని సకలపరిపూర్ణుఁడగునీశ్వరునిమాట మఱచిపోవుచున్నాము గదా. అందుచేతనే జ్ఞానియైనవాఁ డెప్పుడును దన కేమియుఁ దెలియ దనియే చెప్పుచుండుటను మన మెఱింగియున్నాము. మనము సత్యమును సమీపించుచున్నాము గాని, సత్యము సంపూర్ణముగా మన స్వాధీనము కాలేదు. మన మీశ్వరుని దెలిసికొంటి మని చెప్పినను సంపూర్ణముగా నాతని దెలిసికొ

లేవనియే నిశ్చయింపఁదగియున్నది. మనబుద్ధి యెంతవికసించి మనహృదయ మెంత విశాలముగా నున్న నంతలోనే యీశ్వరుఁ డిముడుచున్నాఁడు. మంచిభక్తుని హృదయమున నీశ్వరుఁ డధివసించుచుండుట మనకుఁ దెలియవచ్చినను, అంతకంటె నెక్కుడు భక్తుఁడై యెక్కువపూర్ణుఁడైనవానిలో మఱింత యీశ్వరమహిమను, మఱింత యీశ్వరాంశను, మనము చూచుచున్నాము. మనజ్ఞానము వృద్ధియై మనహృదయము పవిత్రమై కొలఁదిని మనలో నీశ్వరుఁ డెక్కువగాఁ గానవచ్చుచున్నాఁడు. ఈశ్వరుని పూర్ణముగ మన మెఱింగితి మనరాదు. మనబుద్ధి యెంతగా వికసించిన నంతగా నాతని మ మెఱుంగుచుందుము.

“అణోరణీయా న్మహతో మహీయా నాత్మాస్యజన్తోర్నిహితో గుహాయాం”

కఠోపనిషత్తు.

అణువుకంటె నణువుగానున్నట్టియు, స్థూలపదార్థమునకంటె స్థూలముగానున్నట్టియు పరమాత్మ యీజంతువులయొక్క బుద్ధిగుహాయం దుంచఁబడినది, అని తాత్పర్యము. ఈవిధముగానే యీశ్వరుని సృష్టిలో మనము చూచుచున్నాము. కాని అతని సంపూర్ణముగా సృష్టియందుఁ గనుఁగొనఁజాలుచున్నామా? అక్కజమైనయీసృష్టిలో నీశ్వరుని గాంచి యెంతబ్రహ్మానందమును గ్రోలినను దనివితీఱుట లేదుకదా! ఆహా! అతని యమృతోపమానమయినమృదువాక్యములు మన హృదయములోనే వినవచ్చుచున్నను వానిని సంపూర్ణముగా వింటి మని చెప్పఁజాలువారు లేరుకదా! మనహృదయ మనెడియద్దములో నాతఁడు స్వచ్ఛముగాఁ గనఁబడుటకుఁ బ్రతిబంధకముగా నేదియో కళంకము కానవచ్చుచునే యున్నది. ఇంకను మనము మిక్కిలి బాల్యదశలోనే యున్నాము. మనచుట్టుప్రక్కల నున్నదే ప్రపంచమనియు, మనతోడిదే లోకమనియుం భావించి లోకవృత్తముల నెఱుంగలేనట్టిశైశవదశలో నున్నరీతినే మతముయొక్క బాల్యదశయందె మనమును పడియున్నారము. పురుషత్వ మనఁగా బాహ్యేంద్రియములు మొదలగునవి కలిగినట్టిదేహ ముండుటయే యని యెంచి, యీశ్వరుఁడును మనవలెనే రూపము కలిగి యుండుననియు, నేదియో ముక్తిలోక మనెడిస్థానమున నధివసించి యుండుననియు, సర్వతంత్రస్వతంత్రాధికారము చెల్లించుచుండుననియు, మఱియు సృష్టిస్థితిలయము లనెడియధికారములను త్రిమూర్తు లనువారి కొప్పగించి తా నూఱక యుండుననియు, నిట్టివే బాలురు చేయునట్టిపెక్కుయోచనలు సేయుచు నింకను బాల్యదశలో నున్నారము కాదా? అయినను యౌవనాదిదశల నందుటకు శైశవ మెట్లుస్వభావసిద్ధమో, మతముయొక్క యుత్కృష్టదశల నందుటకును నీపైయవస్థ స్వతస్సిద్ధముగానే ముఖ్యముగా

మున్నది. ఈబాలాభిప్రాయములెల్లను క్రమముగా నశించి యీశ్వరునివిషయమయి యుత్కృష్టమయినయభిప్రాయములు కలుగుట మనయాత్మాభివృద్ధికి మిక్కిలియావశ్యకముగా నున్నది. చాలవఱకు మనబుద్ధులే మంచిర్యలే యీశ్వరునకారోపించుట మనము స్వభావసిద్ధముగా నున్నది. ఈశ్వరుని దెలిసికొంటి మని మన మెంతగర్వించినను, ఈశ్వరవిషయకమయినభావనలలోఁ బెక్కులేయైహికసంబంధము లైనవి యుండకమాన వని సూక్ష్మదృష్టిని బరికించినఁ దెలియక మానదు. బుద్ధిమంతుఁడైనవాఁడు తాను పూజించెడి పరమేశ్వరునివిషయమయి నీచమయినట్టియు నైహికమయినట్టియు భావన లేవేవి యున్నవో యని యుక్తకాలమునఁ బరిశోధించి వానిని విసర్జింపఁ బ్రయత్నించి, యీశ్వరునియొక్క పరిపూర్ణమయినట్టియు సత్యమయినట్టియు తత్త్వమును దెలిసికొనఁ బాటుపడుచుఁ గ్రమముగాఁ దానున్న స్థితికంటె నెక్కువయుత్కృష్టమయినస్థితి నందఁ జూచుచుండును. మానవప్రకృతిసిద్ధమయినట్టియు, మతతత్త్వమునకు మూలకారణమయినట్టియు నీగుణమునుగూర్చి యింతవఱకుఁ దెలిపియుంటిని.

2. మతము మానవునకు మిక్కిలి ప్రకృతిసిద్ధమని యింతకంటె స్పష్టముగా నిప్పుడు తెలుపఁబోవుచున్నాను. మానవుని సమస్తమయినయంతశ్శక్తులును, సమస్తమయినమనుష్యవాంఛలును, ప్రేమలును, శక్తులును సర్వమును మానవునకు మతము స్వభావసిద్ధ మనుసిద్ధాంతమును నిర్ధారణచేయుటకుఁ బ్రబలసాక్ష్యము లిచ్చుచుండుటచేత, వాని నన్నిఁటినిగూర్చియుఁ బ్రస్తావింపఁ బూనినపక్షమునఁ గాలహరణ మగును. గావునను, గ్రంథబాహుళ్యమువలన లాభము లేదుకావునను, అందు ముఖ్యమయినవానినిగూర్చి యిప్పుడు ముచ్చటింపఁబోవుచున్నాను.

1. మనలోనున్నవివేకమును మొట్టమొదటఁ బరీక్షించి చూడుఁడు. దానినే విచారణశక్తి యనికూడఁ బిలుతును. ప్రతికార్యమునకును గారణమును వెదకునట్టి దీశక్తియే. దీనిని మనము చక్కఁగాఁ బరీక్షించితి మేని, భగవత్స్వరూపజ్ఞానమున కిదియే మనకు మొదటఁ గలిగించుచున్న దని సులభముగాఁ దేలును. ఒకబాలునిహస్తములో నొకగడియారమును బెట్టినపక్షమున వాఁ డేమి చేయునో చూడుఁడు. దాని ముండ్లు తిరుగుటకును, టిక్కుటిక్కుశబ్దము వినవచ్చుటకును గలకారణమును వెదకుటకై దానిని బగులఁగొట్టి మరలను పరీక్షింపనెంచును గదా. ప్రతికార్యమునకును గారణమును వెదకుట మనుష్యునకు స్వభావసిద్ధమయి యున్నదని యీస్వల్పమయిన యుదాహరణమును బట్టియే మీరు గ్రహించుకోవచ్చును. అది యట్లుండుటకుఁ గారణ మేమి, ఇది యిట్లునడచుటకు హేతు వేమి యని స్వతస్సిద్ధముగా బాలు రెన్ని ప్రశ్నలు వేసి తాము

సంతుష్టి నందువఱకు నూరకుండఁజాలరో యనుభవము గలతల్లిదండ్రులకుఁ దెలిసి యుండవచ్చును. ఈప్రపంచములో నున్నవాని నున్నట్లుగాఁ జూచి వివేకము మానవుని సంతుష్టి నొందనీయదు. ఈవిచిత్రప్రపంచ మెక్కడనుండి వచ్చినది? అని మనసులో నున్నవివేకము ప్రశ్నించి ప్రశ్నించి 'ఆదికారణ' మేదియో తెలియునంతవఱకును దృప్తివహించి యుండఁజాలదు. కాఁబట్టి యీవివేకమువలన నీశ్వరతత్త్వము తెలియుచున్నదిగదా. ఈవిచారణశక్తి మతతత్త్వమున కెంతసహాయభూతముగా నున్నదో బాగుగా యోచనసేయుఁడు.

ఈ విచారణశక్తివిషయమయి ముఖ్యముగా నొకసంగతిని గమనింపవలసి యుండును. ఈవిచారణశక్తి విశేషగ్రహణశక్తియం దాదరము కలదై యవిచ్ఛిన్నమయినకారణమునే వెదకఁజూచుచుండును. అనేకవస్తువులను వీక్షించునప్పు డీవిచారణశక్తి ప్రత్యేకముగా నొక్కొక్కవస్తువును పరీక్షించుటతోడనే సంతుష్టి నొందదు. ఏవియేని రెండుపదార్థములను బరిశీలించునపుడు వానికి రెండింటికిని నేమేని సంబంధమున్నదో? లేనియెడ నెద్దియేని సాదృశ్యము కానవచ్చుచున్నదా? లేక వ్యత్యాసము లున్నవా? యని తర్కించుస్వభావము మనయం దుండియున్నది. ఒకబెడ్డముక్కయందలి పరమాణువుల నన్నిఁటిని బంధించెడి సంయోగశక్తియు, ఒకపుస్తకమును జేతినుండి విడిచినతోడనే క్రిందికి లాగెడు భూమియొక్క యాకర్షణశక్తియు, పూర్ణిమనాఁడు సముద్రములోని జలమును బలవంతముగా నధోముఖముగా లాగెడుచంద్రుని యాకర్షణశక్తియు, అనంతములైనగోళముల నెల్ల నియతగతులఁ దప్పకుండునట్లు చేసి యొకక్రమమునకు లోనగునట్లు చేసిన యన్యోన్యాకర్షణశక్తియు నింకను గోచరమయ్యెడి వివిధములగుశక్తులును మనకుఁ గనఁబడఁగా వానినిఁ బరీక్షించునపుడు మన విచారణశక్తి వాని నన్నిఁటిని వేర్వేఱుగా విమర్శించుటతోడనే సంతుష్టి నందదు. భూమి, సూర్యుఁడు చంద్రుఁడు, నక్షత్రములు, మొదలగువాని నన్నిఁటిని బంధించి, వాని నెల్ల నొక్కవిధికి లోఁబఱచి, క్రమముఁ దప్పక యనువర్తింపఁజేసెడి యద్వితీయమయిన యొక్కమహాశక్తి మాత్రమే యున్నదనియు నీపైని వివరించిన శక్తులీమహాశక్తియొక్క యంతర్భాగములే యనియుఁ దెలిసికొన్నంతవఱకును, అనఁగా ననేకత్వమునుండి యేకత్వమును స్థాపించువఱకును మానవప్రకృతిసిద్ధమయిన విచారణశక్తి యూరకుండదు. ఈ యేకత్వమును ఈసంబంధమును వెదకుటయందు స్వభావసిద్ధమయినయభిలాషగల వివేకమువలననే యీశ్వరుఁ డొక్కఁడే యనుపరమసిద్ధాంతమును స్థాపించుటకవకాశము కలుగుచున్నదని బోధపడుచున్నది.

ఒకవృక్షముయొక్క మూలమును గాని, కొమ్మలనుగాని, రెమ్మలనుగాని, యాకులనుగాని, పువ్వులనుగాని, కాయలనుగాని, ప్రత్యేకముగా వృక్షములని మనము పిలువక యవి యన్నియుఁ గూడినదానినే వృక్షమని పిలుచుచున్నాము. ఆవిధముగానే భూమియుఁ, జంద్రుఁడును, సూర్యుఁడును, లెక్కకుమించిన నక్షత్రములును సర్వమును జేరి యొక్కటే సృష్టి యనియు, వానివానియందుఁ గానవచ్చెడు స్వల్పశక్తు లన్నియు నొక్కశక్తియొక్క యంతర్భాగములే యనియు మనము గ్రహించి యేకత్వమును నిరూపించి సర్వశక్తుఁ డైనయీశ్వరుఁ డొక్కఁడే యని తెలిసికొనుచున్నాము. ఒక చెట్టుమొదట తొఱ్ఱఁ జేసి యం దొకవిధమయిన విషమును బెట్టినచో వృక్షమంతయు నంతరించును. మనదేహములో నొకచోటఁ బడినవిషము మేనెల్లను బ్రాకుచు నంతకును భంగ మాపాదించుచున్నది. మన దేహమునం దొకచోటఁ గలిగిన విషబాధ సకలావయవములకును వ్యాపించుట కందేకత్వ ముండితీఱవలె ననిబోధపడుచున్నదికదా. ఏ యవయవమున కాయవయవము సంబంధములేక వేర్వేఱుగా నున్నచో నేకత్వ మను మాటయే యుండదు. భుజించుటకై యభిలాష పుట్టినప్పు డాపనితో మన కేఘని హస్త మూరకుండును. నోరు కదలకుండును. నాలుక మెదలకుండును. కాలు నడువకుండును. కాఁబట్టి యీయవయవములలో నేకత్వ మున్నఁ గాని యేకార్యమును సాగనట్టులే యీసృష్టిలో నేకత్వమును క్రమమయిన విధియు నున్నఁ గాని యీలోకము లన్నియుఁ గ్రమమునకు లోఁబడవు. వీని నన్నిఁటిని క్రమముగా నుండుటకు మితము లేనట్టియు, నద్వితీయ మునట్టియు మహాశక్తి యొక్కటి యుండక తప్పదని యీ విచారణశక్తి వలనఁ జక్కఁగాఁ దెలియుచు మతతత్త్వమునకు మూలబీజ మేర్పడుచున్నది. క్రమములో నీబ్రహ్మాండములను నడపెడు మహాశక్తి క్రియాశక్తి యనియు, క్రియాశక్తి యున్నప్పుడు ఇచ్ఛాశక్తి యుండక తప్పదనియు, నీయిచ్ఛాశక్తి, యొక్కయీశ్వరునిదేయై యుండవలెననియు, నిట్టిక్రమ మయిననియమ మేర్పఱుచు శక్తి జ్ఞానవంతముగా నుండక తీఱదనియుఁ గావున సర్వశక్తుఁడును సర్వజ్ఞుఁడును నగుపరమేశ్వరుఁ డొకఁ డున్నాఁడనియు నీవిచారణశక్తివలననే కదా తెలియవచ్చుచున్నది? ఈశ్వరతత్త్వమును గ్రహించుట కింతకంటె సాధనాంతర మేమి కావలెను?

2. మతతత్త్వమునకు మూలహేతు వైనట్టియు, మానవప్రకృతిసిద్ధమయినట్టియు నంతరాత్మ యనుదాని నిఁకఁ బరీక్షింపఁ గడంగుదము. ఈయంతరాత్మ యనునది కేవలము మనవిధిని బోధించునట్టి యాజ్ఞమాత్రమే కాదు. ఆయాజ్ఞను నిరంకుశాధికారముతో

ఘోషించి దానిని బోధించునట్టి యధికారులకెల్ల నధికారియు న్యాయాధిపతులకెల్ల న్యాయాధిపతియు నైనపరమధర్మస్వరూపుఁ డొకఁ డున్నాఁడని యదియే తెలుపుచున్నది. అంతరాత్మ గంభీరభాషణముతో మాటలాడుచున్నది. అయినను గాంభీర్యము వహించి యట్లు మాటాడుటకు దానికి స్వతంత్రశక్తి లేదనియు, దాని మూలమున వినవచ్చెడి వాక్యము లన్నియు వేఱొక పరమధర్మాధికారివే యనియు మనకు గోచరించుచున్నది. ఆవాక్యములు మనవి కావు. ఆయాజ్ఞ మనది కాదు. ఏలయనఁగా మనయాజ్ఞనే మనము పలుమాఱు మీఱుచుండుటచేత నదే యసంభవమగుచున్నది. "ధర్మమునే వహింపుము. అధర్మమును త్యజింపుము. ఈపని మంచిది కాదు. కావున నది యననుష్ఠేయము. ఈకార్యము శ్రేష్ఠమయినది; అందుచేనది యాచరణీయము." అని మనలోపల వినఁబడు నాజ్ఞప్రకారము ప్రవర్తింపక యధర్మమున నడచునప్పుడు మనహృదయములో నాయాజ్ఞను మీఱి చరించితి నందుకై భయము కలుగుచున్నది కదా! ఆయాజ్ఞ మనదే యైనపక్షమున మనకు మనమే భయపడు టెట్లు? ఇది యసంగతము కాదా? ఏదుష్టకార్యము నైనను జేయునప్పుడు మనలోపలనుండి యొక భయంకరమైనట్టియు మనలను విధేయులనుగాఁ జేయుటకై కోరునట్టియు నొకగంభీరవాక్యము వినవచ్చుచున్నదికదా. తనకుఁ దానే భయపడుటయుఁ దనకుఁ దానే విధేయుఁ డగుటయు విరుద్ధములు కావా? కాఁబట్టి యీయంతర్వాణియు నీయంతరాజ్ఞయు మన కతీతుఁ డైన వేఱొకనిదై యుండక తప్పదు. ఆ వేఱొకఁ డెవ్వఁడై యుండును? ఆగాంభీర్య మెవ్వరిది? ఆప్రేమ యెవ్వరిది? ఆయాజ్ఞ యెవ్వరిది? భయభక్తులతోఁ గూడిన గౌరవమును జూపించుచున్నాము కదా? అట్లు చూపున దెవ్వరికి? ప్రేమస్వరూపుఁడును ధర్మస్వరూపుఁడును నైన మన పరమపిత యీవిధముగా మనకు జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నాఁడు కదా. తన్నెవ్వరును తఱిమికొని రానప్పుడు సైతము జారుఁడును చోరుఁడును భయపడి పరుగెత్తుచున్నారే? ఆభయపడున దెవ్వరికి? తాను చేసిన తప్పిదము వేఱొకరికిఁ దెలియకపోయినను దుష్టుఁడు లోనఁ గుందుచు భయకంపితుఁ డగుచున్నాఁడే! అట్లు భయపడి విచారించుట యెవ్వనిఁ జూచి? ఈరీతిగా న్యాయమూర్తియు నత్యంత కారుణికుఁడును నైన మనపరమపిత జ్ఞప్తికివచ్చుచున్నాఁడు కదా. ఆహా! ఈయంతరాత్మ యెట్లు మతతత్త్వమునకు మూలహేతువుగా నున్నదో చూడుఁడు. తన హృదయమును క్రమముగాఁ బవిత్రమైనదానినిగాఁ జేయుచున్నకొలఁదిని మానవున కీయంతరాత్మయొక్క గంభీరమైన యాజ్ఞలను, తీయని వాక్యములను, మనోహరములగు మాట

లును, చల్లని సల్లాపములును, ప్రియమైన బోధనలును, విస్పష్టముగా వినవచ్చుచుండును. అంతరాత్మయొక్క యాజ్ఞలే యీశ్వరాజ్ఞలు. తదాజ్ఞానువర్తులే జ్ఞానులు.

3. ఇంక మనకు స్వభావసిద్ధములుగానున్న కొన్ని గుణములను బరీక్షించిన పక్షమున నింతకంటె స్పష్టముగా స్వతస్సిద్ధమున మనము మతముకొఱకే జన్మించితిమని తెలియవచ్చుచున్నది. మనము పుట్టినతోడనే మనలోఁ గలిగెడి గుణమేమి? కృతజ్ఞతతోఁ గూడిన తల్లిదండ్రులయందు ప్రేమయే. తల్లిదండ్రులను ప్రకృతిసిద్ధముగానే మనము ప్రేమించుచున్నాము. ఈప్రేమబీజము మనహృదయములలో నుద్భవించి క్రమముగా వృద్ధిఁజెందుచున్నది. ఈప్రేమపాశముచేతనే సమస్త జీవరాసులును కట్టఁబడియున్నవి. ఈప్రేమయేకదా మతమునకు మూలాధారముగా నున్నది? మతమనఁగా నేమి? లోకపితయైన తండ్రిని ప్రేమించుటేకదా! కావున మనము జన్మించినతోడనే మనలో నుద్భవించిన పితృభక్తి పరమపితయందలి భక్తికి, అనఁగా మతమునకు మూలబీజముగానున్నది.

మనుష్యునకు సహజముగానున్న మఱియొకగుణము మతముకొఱకే మానవుఁడు జన్మించెనని స్పష్టీకరణము చేయుచున్నది. అది యేమనఁగా నెవ్వరైనను ఫలనిరపేక్షతోఁ జేసిన పరోపకారమును జూచి శ్లాఘించుట. స్వార్థపరాయణులను జూచిన నసహ్యతయు, పరార్థపరులైన పరోపకారపారీణులగు మహాత్ములను జూచిన శ్లాఘనయు స్వాభావికముగానే మనహృదయములో నుదయించుచున్నవి. ఈగుణమే మతమునకు మూలబీజముగా నున్నది. మతమనఁగా నేమి? ఫలనిరపేక్షతోఁగూడిన యీశ్వరునియొక్క యుపకారమునుఁజూచి మితిమీఱని యానందమందుటేకదా. అతని యనుగ్రహమే లేనియెడల మన మొక్కనిమిషమైన బ్రతుకఁ గలమా? అతని నిర్హేతుక జాయమానకటాక్షమే లేనిపక్షమున నేది బ్రతుకఁ జెప్పుము?

> "కోహ్యేవాన్యాత్ కః ప్రాణ్యాత్ యదేష ఆకాశ
> ఆనందో న స్యాత్ ఏష హ్యేవానన్దయాతి."
>
> —తైత్తిరీయోపనిషత్తు.

అనఁగా, ఆనందరూపుఁడైన పరమాత్మ బయలున లేకున్న నెవఁడు చలించును? ఎవఁడు జీవించును? ఆనందము నిచ్చువాఁడతఁడేయని తాత్పర్యము. అతనిప్రేమలో మన భక్తియుఁ గృతజ్ఞతయు నెన్నవంతు?

ఫలనిరపేక్షతోడను, కేవలదయార్ద్రహృదయముతోడను జేయఁబడిన పరోపకారమును జూచి కొనియాడుట మనకు స్వభావసిద్ధమైనట్లే, మతబీజముగా నెన్నఁబడిన వేఱొకగుణము మనలో సహజముగానే యుండియున్నది. అగోచరమైన పదా

ర్థములను దలపోసి యాశ్చర్యమందుటయు, మిక్కిలి విస్తీర్ణమైనవానిని జూచి విచిత్రముగా శ్లాఘించుటయు, అతిగంభీర మగువానిని గని పూజించుటయు మానవునకు సహజగుణముగా నున్నది. ఏది శక్తిమంతముగాను, ప్రభావంతముగాను, గంభీరముగాను మహనీయముగాను, ఉండునో దానివైపునకే మనమనసు తిరిగి యాశ్చర్యప్రమోదము లందుచున్నది. ఈసహజగుణముచేతనే మానవుఁడు బలవంతముగా సృష్టివైపున కాకర్షింపఁబడుచున్నాఁడు. దివ్యమై మోహజనకమైన దృగ్గోచరప్రదేశములను, చక్కని విశాలమయిన పచ్చికబైళ్లను, అపారములై, అద్భుతములై, అఖిలములైన యొప్పిదము మహాసముద్రములను ఘోరారణ్యములను, ఎడారులను, మహోన్నతములైన పర్వతములమీఁదనుండి యనర్గళముగా క్రిందికిఁ బ్రవహించుచుఁ బ్రళయగర్జనము చేయుచుండు నిర్ఝరశ్రేణులను, తపముసేయుచున్న మునీశ్వరులవలె నిశ్చలములై గంభీరములై పావనములై భయావహములైయున్న యున్నతపర్వతములను, సూర్యచంద్రాకాశములను, తారాగణములను, జూచినతోడనే సూదిని సూర్యకాంతమువలె నీపైఁ జెప్పఁబడిన వన్నియు మానవహృదయముల నెంతబలీయముగా నాకర్షించుచున్నవో చూడుఁడు.

ఈపైని వివరించినవే కాక మనుష్యులలో నైతము గంభీరమైనట్టియు విశాలమైనట్టియు గుణస్వభావములుకలవారు తక్కిన మానవకోటి నాకర్షించుచునే యున్నారు. ఎట్లనఁగా, అమితబుద్ధిశక్తిగల మహానుభావులు జనుల నెట్లు తమస్వాధీనులనుగాఁ జేసికొనుచున్నారో చూడుఁడు. ధైర్యశక్తితో మిక్కుటముగా పూరింపఁబడిన కార్యశూరులును వీరులును మానవుల మన్ననకును గౌరవమునకును ఎట్లు పాత్రులగుచున్నారో చూడుఁడు. ఇంతింతనరాని భూతదయారసముతో నింపఁబడినహృదయములుగల మహాత్ములు సర్వమానవస్వాతంత్ర్యముల కొఱకును సకలజనుల సౌఖ్యముకొఱకును విశేషముగాఁ బాటుపడి తమతమ జీవితములను పరోపకారమునకే యర్పణము చేయునప్పుడు వారెన్ని శతాబ్దముల వఱకును మానవకోటి నాకర్షించుచున్నారో మనకుఁ దెలిసిన యంశమే కదా! దృఢనిశ్చయమును బుద్ధివిశేషమును గలవారు దేశకాల వివక్షతలేకయే లోకమంతటిచేతను భయభక్తులతో గౌరవింపఁబడుచుండుట నిశ్చయము. సత్యశీలుఁ డగు హరిశ్చంద్రుఁడును, దయాసముద్రు లగు విల్బర్ఫోర్సు, నైటింగేలు, ఈశ్వరచంద్ర విద్యాసాగరులు మొదలగువారును, ధీవిశారదు లగున్యూటను ప్రభృతులును, కవిగ్రామణు లగు షేక్స్పియరు కాళిదాసప్రముఖులును, భక్తశిఖామణులగు జీసస్‌చైతన్యాదులును సర్వకాలములయందును సర్వజనులను దమవైపున నాకర్షించుకొనుట సత్యము.

పర్వత సముద్రాదులను జూచినతోడనే భయమును ఆశ్చర్యమును ప్రమోదమును మనలోఁ గలుగునట్లుగానే యిట్టి మహాత్ములను జూచినతోడనే లేక విన్నతోడనే, భయమును, భక్తియు నుద్భవించుచున్నవి. మనల నాకర్షించుట వారికి సహజము. వారిని గౌరవించుట మనకు సహజము. దుర్వారమైన యీసహజగుణము మతమునకు మూలబీజము గానున్నది. మహాసముద్రములను మహోన్నత పర్వతములను, భీకరారణ్యములను జూచి యీసహజగుణమును పెంపొందించుకొనవలెనను నుద్దేశముతోడనే క్షేత్రములను పేరుపెట్టి మొదట జనులు యాత్రలు సలుపుచు వచ్చిరి. అనివార్యమైన యీసహజగుణమును త్రోయనేరకయే యపరిమితుఁడైన యీశ్వరుని గుణము లెవ్వరెవ్వరియందుఁ గానవచ్చుచున్నవో వారివారి నెల్ల ప్రతిమలరూపములుగా సైతముఁ జేసి జనులు పూజించుచువచ్చుచున్నారు. మంచిదే కానీ చెడ్డదే కానీ యీశ్వరుని సైతము తమభావనల కనుగుణముగాఁ బ్రతిమారూపమున సైతముఁ బూజించుచు వచ్చుచున్నారు. ఏవిధముగా నీశ్వరు నేవిధముగానో మనము పూజించుటకే పుట్టితిమి. ఇఁక పూజింపక తప్పదు. ఈశ్వరుని శక్తులును, కల్యాణగుణములును, ఎందెందు గోచరించునో వానిని పూజించుచుండుట మానవులకు సహజ గుణము. ఆహా! తమకంటె నధికమయిన బుద్ధియు శక్తియుఁ గల సర్వమానవులను సమస్తపదార్థములను గౌరవించుట మానవులకు నిసర్గగుణముగా నున్నదనియు, ఈస్వభావగుణమే క్రమముగా మానవులను భగవత్సాన్నిధ్యమునకుఁ గొనిపోవుచున్నదనియు నెంతస్పష్టముగాఁ దెలియుచున్నది!

మతబీజముగానున్న మతియొకగుణము కూడ మానవునకు నైసర్గికముగా నున్నది. అది యేమనఁగా సుందరమయినపదార్థములమీఁది ప్రేమ. ఈలోకములోని సమస్తమనోజ్ఞపదార్థములను గనినతోడనే వానిమీఁద నొకవిధమయినప్రేమ స్వభావసిద్ధముగానే కలిగెడు సంగతి యెల్లవారికిని దెలిసినదే. ఈసృష్టిలో నెల్లచోటులను వ్యాపించియున్న సౌందర్యమును జూచి యానందమందనివా రెవ్వ రుందురు? మేఘమండలమతిక్రమించి స్వచ్ఛమయిన వెండికొండల డంబు విడంబించి కన్పట్టెడు మహోన్నత పర్వతములఁ దిలకించిన నెవని హృదయము మోదరసముచే పొంగి పొరలకుండును? దివమంతయుఁ జండకిరణుని చే మిక్కిలి తపించియున్నలోకమును రాత్రివేళ చంద్రికాపారావారములో ముంచి ముంచి వేవిని శీతలాంబువులలో మునిఁగిన మానవునివలె, మనమునందు మదఁ జేసి చిత్తశాంతికిఁ గారణమయి యత్యంతధావళ్యముతోఁ ప్రకాశించెడు చంద్రుని జూచినను, సృష్టి యనెడు విశాలమయిన బ్రహ్మమందిరములో విలాసార్థముగా

ముంచిన దీపములవలెఁ బ్రొల్చెడు నక్షత్రములవైపున నొక్కసారి దృష్టి సారించినను లేక యెట్టిచిత్రకారునినైనను దిరస్కరింపఁజాలెడు సొబగుతోఁ బలువిధవర్ణములతో నలంకరింపఁబడిన సాయంకాలమునందలి పశ్చిమదిక్కును బరికించి సూర్యునిపడకటింటిని నిగిడ్చినను, లేక కమనీయమయిన కమలములను, మనోహరములైన మందిరములను, హాయిలుమీఱు నుద్యానవనములను, చారుతరములైన ప్రవాహములను, అంచితములైన యుండ్ఝములను, క్రమములైన కంధరములను, గాంచినను ప్రతిమానవుని హృదయమును నిరాటంకముగా నాకర్షింపఁబడకుండునా! సృష్టిలోని సౌందర్యమును గని తన జీవితకాలములో నొక్కమాఱైనను, ఆనంద మందని మందుఁ డుండునా?

ఈసృష్టి వైచిత్రములఁ గనుటచే మన కానందము కలిగినప్పుడింతకంటె నెక్కువయానందమును గలుగఁజేసెడి యధిక తేజోవంతమయిన వేఱొకటి యున్నదన్న జ్ఞానముకూడఁ గలుగుచున్నది. నిశ్చయముగా నేత్రములున్న జ్ఞానులకును, నిశ్చయముగా శ్రోత్రములున్న భక్తులకును, పరమపవిత్రుఁడును తేజోరాశియు నగునీశ్వరుఁ డున్నాఁడని యీసుందరమయినసృష్టి వేవోళ్ళ ఘోషించుచుండుట స్పష్టముగా వినవచ్చుచున్నది. ఎంతమంది వీను లుండియు వినలేకున్నారు! ఎంతమంది కన్నులుండియుఁ గానలేకున్నారు! జ్ఞానులు సూర్యుని తేజస్సునందును, సముద్రముయొక్క వైశాల్యమునందును, పర్వతముల గాంభీర్యమునందును, లేఁజివుళ్ళు గలవృక్షముల యమృతత్వమునందును, పచ్చికబయళ్ళ శృంగారమునందును ఆసర్వేశ్వరుని ప్రత్యక్షముగా దర్శనము చేయుచున్నారు. సత్యము. జ్ఞానులు సముద్రతరంగముల ఘోషమందును, చిలుకుల పలుకులందును, పక్షుల కలరవములందును, ఆలోకనాయకుని వీనులవిందుగా వినుచున్నారు. సృష్టినిర్మాణమే మనకు సంప్రీతిని కలుగఁజేయుచున్నది. సృష్టికర్తయోగమంతకంటె నధికసంప్రీతిని బుట్టింపుచున్నది. ఆహా! సుందరమయినవానికంటె సుందరమయినవాఁడును, తేజోవంతులకంటె తేజోవంతుఁడును నైనసర్వేశ్వరుఁ డెట్లు జ్ఞప్తికి వచ్చుచున్నాఁడు! సూర్యుని దయచేసిన ప్రభువు సూర్యునికంటె ప్రకాశమానుఁడయి యుండఁడా? సుందరప్రకృతిపదార్థములమీఁది యీకొంచెము లేఁతప్రేమ మనల నెట్లు సర్వేశ్వరసామీప్యమునకుఁ గొనిపోవుచున్నదో విచారింపుఁడు. భ్రాతృజనులారా! మానవునితత్త్వములో నైసర్గికముగా జనించిన గుణములు మతమునకు మూలబీజములుగా నున్నవనియు నవి యెల్లను మనల నీశ్వరసాన్నిధ్యమునకుఁ దోడ్కొనిపోవుటకే యుద్దేశింపఁబడి యూపదవుపిత వలననే మనకుఁ బ్రసాదింపఁబడిన వనియు నీపైయంశము లనుబట్టి తేటపడుచున్నది గదా! కృతజ్ఞత, భక్తి, గౌరవము, ఆనందము మొదలగు

వాని నెల్లను గలిగించుట కీశ్వరగుణములే కారణము లని తెలియుచున్నది గదా. క్షేమమునకును, ఆనందమునకును, అంత మున్నదా? లేదు. మానవులు తన కీశ్వరునిమీఁదఁ గలిగిన ప్రేమతోడనే సంతుష్టి నొందరు. తమ కీశ్వరభక్తివలనఁ గలిగిన యానందముతోనే సంతుష్టి నొందరు, ఈశ్వరుఁ డనంతుఁడు కావున ననంతమును బొందుకొఱకును మనకుఁ దృప్తి కలుగఁజాలదు.

4. ఈ విధముగా మానవాభిప్రాయములును, మనుష్యవాంఛలను, సమస్తమును మనము పరీక్షింపఁబోచ్చినపక్షమున నవియెల్లను కూడ మానవునకు మతము ప్రకృతిసిద్ధమను సిద్ధాంతమునే దృఢపఱుచును. కాని యందు రెండింటిని మాత్రమే యిప్పుడు నూహించుచున్నాను. స్వభావసిద్ధముగా నే మానవు లందఱును సౌఖ్యమునే పొందుటకుఁ జూచుచుందు రనియు, దుఃఖమును గోర రనియు నెల్లవారికిని దెలిసిన విషయమే. ఎంతసౌఖ్యమును బొందుచున్నను నంతకన్న నధికమయిన సౌఖ్యమును బొంద వలెనను తృష్ణ ప్రతిమనుష్యుని హృదయమందును నెలకొనియున్నది. తాను మహారాజభోగ మనుభవించుచున్నను, దనకంటె నధికభోగి యగువానిని జూచి యేకత్వదవిని బొందుటకై మానవుఁడు ప్రయత్నించుచు నేయుండును. సౌఖ్యములోని భేదమువలననే మనుజునకీ యాసంతుష్టియు నందుచే నధికసౌఖ్యప్రద మగుస్థితి నందుటకై కృషియుఁ గలుగుచున్నది. తమదేశస్థుల సౌఖ్యమునకై యెంతమంది కార్యశూరులు తమ ప్రియతమములగు జీవములను సైతము కోల్పోవుచున్నారో చూడుఁడు. ఎక్కువకష్టములు బొందినకొలఁదిని, ఎక్కువ సౌఖ్యానందముల నందవలె నని యాశ్వసించి యున్నాఁడు. కాఁబట్టి యీసౌఖ్యాపేక్ష నశించునది కాదనియు, సౌఖ్యదాయకుఁడును, ఆనందసంధాయకుఁడును, అగు పరమేశ్వరుని మనము సమీపించుట కుపకరణముగా నున్నదనియుఁ దేటతెల్ల మగుచున్నది గదా.

మానవులు పరిపూర్ణు లగుటకై యెల్లకాలములయందు నపేక్షించుచుఁ బ్రయత్నములు సలుపుచునే యున్నారనియు, నీయపేక్షయుఁ గృషియు మానవు లున్నచోట నశింపనేరవనియు నిదివఱకు తెలిపియుంటిని గదా. ఈ రెండు మనుష్యవాంఛలే చాలును మానవులకు మతము ప్రకృతిసిద్ధ మనుటకు. ఈ పైయంశముల నెల్లను విన్నమీఁదట సైతమెవ్వరికైనను సంతుష్టి కలుగనిపక్షమున లోక మంతయు నంగీకరింపక తప్పని దేశచరిత్రలలోని యంశములను శోధించిన యెడల నెల్లకాలములయందును మతము మానవుల వంటియే యున్నదని స్పష్టపడక మానదు. పూర్వకాలములయందలి రాజ్యాంగపద్ధతులను, శాసనములను, పరీక్షింపఁజొచ్చితిమా, ప్రాచీనధర్మశాస్త్రకర్తలందఱును

తమతమ ధర్మశాస్త్రములను రచించినప్పుడు తమతమ దేశములలోని మతములను సమ్మతించియే యున్నారని, మతమునే తమ ధర్మశాసనములకు పునాదిగాఁ జేసికొనిరని తేటపడుచున్నది. లోకప్రసిద్ధిఁ జెందిన యుద్ధములను బరీక్షించితిమా, అప్పుడు సైతము వానికి మతమే కారణముగా నుండెననియు, మతమే జనులకు ధైర్యమును, ప్రోత్సాహమును, సంతోషమును, ఐకమత్యమును గలిగించుచుండెననియుఁ దేలుచున్నది. మతశూరులను, వీరులను, పరిశీలించితిమా, వారు తాము సత్యము లని నమ్మిన వానిని విడుచుటకంటెఁ దమ ప్రాణములు విడుచుటయే శ్రేష్ఠతర మని భావించి, శత్రువులు తమ్ము మృత్యువునకొప్పగింపనున్నను పరమానందముతో చెక్కుచెదరక నిలువఁబడియుండుటకును, తాము పూనిన ఘనకార్యములయం దెన్నెన్ని కష్టములును విఘాతములును వచ్చినను వెనుదీయక వీరావేశముతో కార్యసాధనమునకై ప్రయత్నించుటకును మతమే కారణమై యుండెననియు, మతమే తోడునీడయై యుండెననియు, స్పష్టపడుచున్నది. దేశములు క్షీణించుటకును, రాజ్యములు కూలిపోవుటకును హేతువు నరసితిమేని, మతము క్షీణించి నీతి సన్నగిల్లినప్పుడే వాని కట్టిగతి పట్టుచున్న దని తేటతెల్లమగుచున్నది. ఇఁక దేశములు క్రమముగా నాగరికత నందుచుండుటను విమర్శించితిమా, అభివృద్ధియే యీశ్వరాజ్ఞ యనియు, మన కిష్టమున్నను లేకున్నను ఎల్లప్పుడును గాచుకొని యేమఱక యున్న యీశ్వరహస్తము మనలను ముందునకుఁ దీసికొనిపోక తప్పదనియు, ఏదికాని యున్నస్థితిలోనే మార్పు లేమియు లేకుండుట చావు కావునను మనలను పరిపాలించు సర్వేశ్వరుఁడు నిత్యజీవితుఁడు కావునను సమస్తమును వృద్ధిపొందుచుండుటయే పరమధర్మమనియు, మనకు బోధపడి యీపట్టునకూడ మతమే గోచరించుచున్నది.

ఇంతేగాక, తమ ప్రియతమయినభార్యాపుత్త్రాదులను, సమస్తసంఘసౌఖ్యములను వదలి మానవులు ఘోరారణ్యములయందును గిరిగహ్వరములయందును దపము చేయునట్లు చేసినది మతము. మానవులలో నైకమత్యమును భూతదయను బెంచినది మతము. కష్టములనే సంతోషములుగా మార్చినది మతము. ఆత్మ శాశ్వతమయినదనియు, నీశ్వరుఁడు సర్వకాలసర్వావస్థలయందును గాపాడుచునే యుండుననియు నేర్పి మృత్యువన్నమాటనే మఱపించునది మతము. వేనవేలు జనులకు తృప్తిని ఆనందమును ప్రసాదించునది మతము. ఈశ్వరుఁడు పరమకారుణ్యుఁ డనియు, మానవసేవయే యీశ్వరసేవ యనియు, అన్యోన్యమానవవాత్సల్యమే యీశ్వరునిమీఁది ప్రేమకు గుఱుతనియు, ఈశ్వరప్రీతికరము లగు కార్యములు చేయుటయే యీశ్వరభక్తి యనియు, బోధించి మానవుల సౌఖ్యమునకును అభివృద్ధికిని కారణభూత మగుచున్నది మతము. మానవునకు

మతము ప్రకృతిసిద్ధ మని యిప్పుడైనను దృఢపడుచుండుటలేదా? సోదరులారా! మతము మానవునకు సహజమై యున్నది. దీనిని మనము మఱవరాదు. మతబీజముల నన్నింటిని సర్వేశ్వరుఁడు మనహృదయక్షేత్రములలో నాటియున్నాఁడు. నిరంతరకృషి సల్పి వానిని వృద్ధిఁ జేసికొని ఫల మనుభవించెడిశక్తి మనయం దున్నది. మనశక్తు లన్నియు వృథాగా పోవుచున్నవి. మన దినము లన్నియు వృథాగా మరలఁ గాన్పింపకయే పోవు చున్నవి. బాహ్యలోక మనియు నంతర్లోక మనియు రెండులోకము లున్నవి. బాహ్య లోకమునకై మన ముపయోగించు నంతటి శక్తులును, శ్రమయు, నంతర్లోకమునకై యుపయోగించుటలేదు. వాయువును, అగ్నిని, జలమును, ఆవిరిని మన స్వాధీనము చేసికొని యంత్రములను నడపుచు, రైళ్ళను త్రిప్పుచు, పొగయోడలను నడిపించుచు, ఇంకను తంతివార్తలు మొదలగువానిని కనిపెట్టి యెన్నివిధములచేతనో పూర్వకాలము వారికంటె నధికసౌఖ్యములను బొందుచున్నామని యెంత గర్వించుచున్నను, ఆత్మ విషయమయి మనము చేయవలసిన కృషిని చేసి పొందవలసి యాత్మానందమును పొంద నేరనందునకు మిక్కిలి సిగ్గుపడవలసి యున్నది. బాహ్యలోకములో సౌఖ్యమును వృద్ధి జేయుట మనకు పరమకర్తవ్యమే యై యున్నను అంతర్లోకమును మఱచి చరించుట పశుత్వము గాని మానవత్వము కాదని చెప్పక తప్పదు. ఆత్మజ్ఞాన మవశ్యకర్తవ్యము. స్వయంకృషి పరమధర్మము.

బాహ్యలోకమున ననేకదేశములపై తాను రాజ్యము చేయుచున్నా నని మానవుఁడు సంతసించుచున్నాఁడే కాని, అంతర్లోకమున ననేకశత్రువులకు లోఁబడియుండి కేవలము బానిసగా నుండుట మఱచుచున్నాఁడు! దేశదేశములు తిరిగి బాహ్యలోక పరిజ్ఞానమును సంపాదించితినని మానవుఁడు గర్వించుచున్నాఁడు కాని, ఆత్మవిషయక జ్ఞానము గ్రహింపలేనందులకు వ్యసనపడకున్నాఁడు! ఎంతో కృషి చేసి లెక్కింపరాని ధనమును సంపాదించితినని గృహములోఁ గూర్చియుంచితినని మానవుఁడు మురియుచున్నాఁడే కాని అమూల్యధనమైన యీశ్వరుని తన హృదయములో నధివసింపఁ జేయనందులకు దుఃఖింపకున్నాఁడు! అయ్యో! మన మెంత జ్ఞానహీనులముగా నున్నాము! మనము బాగుపడుటకై యీశ్వరుఁ డెన్నిసాధనములను మనకుఁ బ్రసాదించియున్నను వానిని తగురీతి నుపయోగించుకొనలేని దుస్థితిలోఁ బడియున్నారముకదా! బహిరంగసాధనములు త్రుప్పుపట్టియున్నవి. అంతరంగసాధనము లణఁగిమణఁగియున్నవి. అత్యంతోపయుక్త మగుసృష్టిసాధనమును సంపూర్ణముగా మన మేలునకై యుపయోగించు కొంటిమా? మనహృదయములోని ప్రేమను వ్యాపింపఁ జేసితిమా? [illegible]

శత్రులమై యున్నాముకదా! మతతత్త్వమునకు మూలబీజములుగా నున్న దని నేను పైన వివరించిన యుత్కృష్టగుణాపేక్ష, వివేకము, ప్రేమ, మొదలగు వానిని మనము వృద్ధిచేసికొనఁ బాటుపడుట లేదు. ఈశ్వరుని మహిమ యీసృష్టిలో నెంతస్పష్ట ముగాఁ దెలియవచ్చుచున్నను మనము గ్రహించుటలేదు. అంతరాత్మద్వారమునను, బాహ్యలోకమునఁబడుసృష్టిద్వారమునను దయామయుఁ డగుభగవంతుఁడు మాటలాడు మాటలను, బోధించెడి బోధవలను మనము వినుటలేదు. కల్మషము పోఁగ మనము పవిత్రుల మగుచుండుట లేదు. దురాలోచనలును, దుష్టబుద్ధులును, దుష్కార్యములును, అపవిత్రవాక్కులును, మనము సంపూర్ణముగా విడువలేదు. మన స్వయంకృషి మూలఁ బడినది. మనయంతరాత్మ నిద్రించుచున్నది. మనబుద్ధి వాఁడి తఱిగియున్నది. మన ప్రేమ స్వార్థపరత్వమూనియున్నది. ఈశ్వరునకు మన హృదయము దూరీకృతమై యున్నది. అంధప్రాయముగా విగ్రహాదులయందు వెఱ్ఱిగా నమ్మిక యుంచుటకంటె యెంతయున్నతస్థితి నైనను మనము పొందుట కవకాశమున్నను, మనము ప్రత్యక్ష ముగా నీశ్వరసందర్శనము చేయుటకుఁ దగిన మహత్తరమైన శక్తులు మనలోనె వెలసియున్నను, ఎందఱు వివేకహీనులుగా నున్నారు! ఈసృష్టిలో నెల్లదిక్కుల నుండియు,

క. ప్రేమింపుము మహితాత్ములఁ। బ్రేమింపుము నిన్నుఁ బలెనె విశ్వము నెల్లన్
ప్రేమింపుము ధర్మంబును। బ్రేమింపుము సర్వలోకపిత ననిశంబున్

అనెడి గంభీరమైనయాజ్ఞ వినవచ్చుచున్నను మన మాయీశ్వరాజ్ఞను పెడచెవిని బెట్టు చున్నాముకదా. సర్వకారుణ్యుఁడై, మనల ననుక్షణమును రక్షించువాఁడైనపరమ పితను ప్రేమించుటయు, నాతనికిఁ బ్రీతికరము లగుకార్యములు చేయుటయు, నతని యెడల భయము భక్తి కృతజ్ఞత కలిగి యుండుటయు మనకుఁ బరమధర్మమై యుండం గా నాధర్మమును మనము మఱచి, పామరజనుల మెప్పును బిరుదావళులను కోరుచు, క్షణవినశ్వరము లగుసౌఖ్యముల నపేక్షించుచు ఈశ్వరాజ్ఞకు మాఱుగా నాచార పిశాచమునకు దాసులమై, దుఃఖభాజనుల మగుచుండుట మన యజ్ఞతకాక మఱేమి యగును? మానవులను జీవరాసులను కఱకుఁ గత్తులతో నఱికిన పాపమునకంటె మనయం తశ్శక్తులను వృద్ధిపొందకుండ నఱికివేయుట యెక్కువపాపమని గ్రహింపుఁడు. నర హత్య జీవహత్యలకంటె, ఆత్మహత్య అధికఘోరమైన దనినమ్ముఁడు.

శ్లో. “ప్రాప్యాప్యుత్తమం జన్మ లబ్ధ్వా చేంద్రియ సౌష్ఠవం
వేత్త్యాత్మహితంయస్తు సభవేదాత్మ ఘాతకః.”

అనఁగా శ్రేష్ఠమైన మానవజన్మ మెత్తియును, ఇంద్రియసౌష్ఠవమును పొందియును, తనకు హితమయిన కార్యమును ఎన్నఁడు తెలిసికొనలేఁడో వాఁడు ఆత్మఘాతకుఁ డగుచున్నాఁడు. సోదరులారా! మానవులు బ్రతికి యుండియు మృతిఁ జెందుచున్నారు! కోటికొలఁది మృతిఁ జెందినవారిని జూచి మన కంతో విచారము కలుగుచున్నది. అంతకన్న తులున్నయంత ప్రత్యక్షముగా నశించి, హృదయములో దయగాని యీశ్వరుఁడుగాని లేని మానవుల యాత్మతత్త్వమును జూచినతోడనే దుఃఖముపొరలి పోవుచున్నది. అయ్యో! ఎందఱు జీవన్మృతులై దుష్టపథమునఁ బడుచున్నారు! మతహీనతకంటె ఎక్కువ మృత్యు వున్నదా? ప్రత్యక్షముగా నీశ్వరసాన్నిధ్య మంది యానంద మందుటకంటె అమృతత్వమున్నదా? లేదు. ఈ మృత్యువునుండి తప్పించుకొనెడి యుపాయమును, ఈ యీశ్వర సామీప్యము నందెడి సాధనమును దెలిసికొన గోరుదురేని యిప్పుడు సూక్ష్మముగాఁ దెలుపఁబోవుచున్నాను.

ఈశ్వరుని విషయమయి శ్రేష్ఠమయిన యభిప్రాయములును, సత్యమయిన తత్త్వమును దెలిసికొనుటకై మనబుద్ధియొక్క యావచ్ఛక్తిని వినియోగించుట ప్రథమకర్తవ్యమయి యున్నది. మనలో ననేకులు నాస్తికులుగా నున్నమాట వాస్తవము. దృఢమైన నమ్మకమును, ఈశ్వరుఁ డున్నాఁ డని యనుభవమువలనఁ గలిగిన జ్ఞానమును లేని పక్షమున నది యాస్తిక్య మనిపించుకొన నేరదు. లోక మందఱును నమ్ముచున్నారు గదా యని యంధప్రాయముగా నమ్మి యుంచినపక్షమున నట్టి యపూర్వాస్తిక మతస్థులకు ఆత్మాభివృద్ధి నిజముగా నణుమాత్రమైనను గలుగుట దుస్తరము. కాఁబట్టి మనము ముందుగాఁ జేయవలసిన దేమనఁగా నితరులు చెప్పెడి విషయములయందును, సిద్ధాంతాదులయందును, ఎంత సత్య మున్నదో మన యనుభవములోనికిఁ దెచ్చుకొనుటకై స్వబుద్ధిని జక్కఁగా వినియోగించి నిరంతరకృషి చేయవలెను. ఏసిద్ధాంతమును గాని మనకు మనమే యోచింపక పరులు చెప్పుచున్నప్పుడు దానియందే పరమవిశ్వాస ముంచుచు వచ్చినపక్షమున మనబుద్ధి వికసింపక మందస్థితి నొప్పుటకై యుండును. ఎవ్వరు చెప్పినను వినవలెను. విన్న దానిని పరిశోధింపవలెను. పరిశోధించిన దానియందు సత్యమున్న

గ్రహింపవలెను. సత్య మని గ్రహించిన దాని ననుష్ఠింపవలెను. ఇది మానవధర్మము. ఈ ప్రపంచములో ననేకమతము లున్నవి. ఆయామతములవారు వారివారి మతగ్రంథములే దైవదత్తము లనియు, పరమప్రమాణము లనియు, అమోఘము లనియు, మోక్షైకసాధనము లనియుఁ జెప్పుచుందురు. అభిమానవశముచేఁ జెప్పినవారి మాటలయందు పరమవిశ్వాస ముంచక మనము సత్యమైనవాఁ డొక్కఁడే యీశ్వరుఁడే యగుటచేత, మానవులును మానవనిర్మితగ్రంథములును లోపములు కలిగియుండక తప్పదనియు, జ్ఞానమను నది ప్రత్యేకముగాఁ గొందఱి యధీనమయినదే యున్నఁటికిని కాదు గనుక సర్వమతములవారి గ్రంథములును మన మన్నవిటఁ శాస్త్రములే యనియు, సత్య మెందున్నను సరే మనము గ్రహింపవలసినదే యనియు, నిట్లు సర్వమతములును సత్యమయినట్టియు నొకవిధముగా విరోధమైనట్టియు మతము లనుష్ఠేయ మనియు తెలిసికొనవలయును. ఈవిధముగా మనము ప్రయత్నించిన పక్షమున సత్యమయినయీశ్వరతత్త్వము మన యధీనము కాఁగలదు. తేనెటీఁగ యేవిధమున సమస్తపుష్పజాతులనుండియు మకరందము సంపాదించి సమకూర్చునో యావిధముననే సకలమతగ్రంథములనుండియు సకలజ్ఞానుల నుండియు సత్యసారమును గ్రహించి మన హృదయములోఁ గూర్చుచుండవలెను. అయినను అనుభవముమీఁద ప్రత్యక్షముగా నీశ్వరుని గ్రహించుటకు గ్రంథపరిశోధనము మాత్రమే చాలదు. ఆత్మశిక్ష లేక యీశ్వరుని గ్రహింపలేము. సత్యమయిన యీశ్వరతత్త్వమును దెలిసికొనుట మన కవశ్యకర్తవ్యమైనను, మన స్వార్థపరత్వమును, మన దురాశయు, మన సోమరితనమును, మన దుష్ప్రవర్తనమును మన హృదయములో నెప్పటికిని నే మార్పఁబడక యున్నంతకాలము మన కాత్మజ్ఞానము కలుగ దనియు నమ్ముఁడు. మన యీశ్వరుఁడు దూరముగ నున్నాఁ డనియే తోఁచుచుండును.

ఈశ్వరుని మనహృదయములో స్థాపింపఁజేయుటకు ముందుగా దానిని జక్కఁగా కడిగి పవిత్రము చేయవలయును. అచ్చట గాఢముగా నాటుకొని యున్న దుర్గుణవృక్షములను సమూలముగా ఛేదింపవలెను. పవిత్రమైన హృదయమున నీశ్వరుఁడు సంతోషముతో వచ్చి సాక్షాత్కరించును. అప్పుడే హృదయకోటిక బ్రహ్మానందరసాయనముతో నింపఁబడును. మనహృదయములలో నీదుర్గుణవృక్షములు దట్టముగా వ్యాపించి యుండుటచేత నజ్ఞానతిమిరము దట్టముగా నున్నది. ఈ దుర్గుణవృక్షములును, ఈ యజ్ఞానతిమిరమును, ఉన్నంతకాలము ఈశ్వరుని పవిత్రతేజములోనికి ప్రవేశింపఁజాలము. మనయంతరాత్మలను వెంటనే మేలుకొలుపవలెను. మా బుద్ధిశక్తులను పురికొల్ప

వలెను. మన ప్రేమను నలుగడల వ్యాపింపఁ జేయవలయును. మనహృదయములో ప్రేమయు, భూతదయయు, లేనిపక్షమున దయామయుని అనంతమైన ప్రేమను మనమెట్లు తెలిసికొనఁగలము? మనధర్మములను మనము మఱచినపక్షమున ధర్మస్వరూపుని మనమెట్లు దర్శింపగలము? పాపులకు జంకక, క్రూరులకు భయపడక, ఒక్క యీశ్వరుని యాజ్ఞనే తలను దాల్చి మనము నడచినపక్షమున లోకమంతయు దయాసముద్రములో మునిగి తేలుచున్నట్లు కనఁబడకుండునా? ఈసృష్టియంతయు దర్శనీయమైన యొక క్రొత్తరూపమును దాల్చి [illegible] ంపకుండునా? ఎందెందుఁ జూచినను [illegible] ప్రయత్నింపనిపక్షమున సత్ప్రతిజ్ఞానులును మనకీశ్వరసాక్షాత్కారమును [illegible] మనలోపములను, మనదుర్గుణములను తలపోసి కన్నీరు మున్నీరై పాఱఁజారింపవలెను. మన సర్వకాలములయందును, నేను చేయు కార్యము సర్వజ్ఞుఁ డగువానికి ప్రీతికరముగా నున్నదా యనిమాత్రమే విచారించి, యెల్లప్పుడును భగవంతునే శరణుపొందవలెను. ఆతనినే నిత్యమును ప్రార్థింపవలెను. ఆదినమునకన్న నాఁటిదినము సర్వేశ్వరునే సమీపింపఁ బాటుపడుచుండవలెను. మహాత్ములను ప్రేమింపవలెను. ఈశ్వరభక్తుల మైత్రి కోరవలెను. సృష్టిని ప్రేమింపవలెను. సర్వజనులను ప్రేమింపవలెను. అధర్మమును ఈలోకమునుండి లేవఁగొట్టుటకై సర్వప్రయత్నములను జేయవలెను. ఈశ్వరుని నిర్హేతుకదయామానకటాక్షమును దెలిసికొని 'ప్రేమ' అను దివ్యపదమునే యెల్లదిక్కులన వ్యాపింపఁ జేయవలెను.

౪. ప్రేమింపుము మహాత్ములఁ। ప్రేమింపుము నిన్నుఁబలెనె విశ్వము నెల్లన్
ప్రేమింపుము ధర్మంబును। ప్రేమింపుము సర్వలోకపిత ననిశంబున్.

ఇదియే మతము. ఇదియే మానవప్రకృతిసిద్ధ మయినమతతత్త్వము.

ఓంశాంతిశ్శాంతిశ్శాంతిః.

Bound with the Assistance of
Raja Ram Mohun Roy Library Foundation
Calcutta.

Bound with the Assistance of
Raja Ram Mohun Roy Library Foundation
Calcutta.

END OF
TITLE